

'De Otterplaat'

Het blad 'De Otterplaat' is een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden. Het verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de Stichting. De donatie is minimaal € 12,50 per jaar, losse nummers kosten € 8,50.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht op 20 februari 1987 als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk, welke al bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 41239871.

Bankrekeningnummer:
Rabobank Alkmaar e.o.: NL39 RABO 0346 6261 37

Website: www.langedijkerverleden.nl
E-mail: info@langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden bestaat uit:

Hans de Graaf (voorzitter)
Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel, tel. 06-42657846
e-mailadres: hdegraaf1@ziggo.nl

Dick Zuiderbaan (secretaris)
Hondsdrif 4, 1724 TE Oudkarspel, tel. 0226-313722

Tanja Kuiper (penningmeester)
W. de Zwiigerstraat 6, 1723 KG Noord-Scharwoude,
tel. 0226-315422

Arie Kaan (bestuurslid)
Haesackerlaan 73, 1851 ML Heiloo, tel. 06-25405385

Jan Marsman jr. (bestuurslid)
Molenkade 13, 1723 MK Noord-Scharwoude, tel. 0226-315844

Piet van Kleef (bestuurslid en webmaster)
Laanweg 1B, 1724 NJ Oudkarspel, tel. 0226-314802

Jaap Plakman (bestuurslid en webmaster)
Laanweg 18, 1724 NJ Oudkarspel, tel. 0226-341047

Ida Tauber-de Waard (bestuurslid)
Dorpsstraat 866, 1724 NV Oudkarspel, tel. 0226-318039

Frans Tromp (bestuurslid)
Kikkerbeet 13, 1724 XS Oudkarspel, tel. 0226-320319

Ereleden:
In 1999 Jan IJff (1917-2007)
In 2001 Jaap de Groot (1924-2003)
In 2006 Jan Wijn (1926-2016)

De redactie van 'De Otterplaat' bestaat uit:
Arie Kaan, Dick Zuiderbaan, Jan Marsman jr. en
Hans de Graaf.

Redactieadres: Hondsdrif 4, 1724 TE Oudkarspel
e-mailadres redactie: ariekaan@hotmail.com

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Zeeman Reclamegroep BV, Den Helder

Inhoudsopgave:

blz

Overpeinzingen bij de voorplaat	2
Voorwoord <i>Hans de Graaf</i>	4
Seizoen 2017: heropening van Het Regthuis <i>Dick Zuiderbaan</i>	5
Reacties op het vorige nummer <i>Redactie</i>	7
Ontstaan en weer verdwijnen van banken in Langedijk <i>Piet Zut</i>	9
Een bloemist in Noord-Scharwoude <i>Dick Barten</i>	16
Hoe de familie Cornelissen in Langedijk zo bekend werd <i>Jan Lourens Cornelissen en Hans de Graaf</i>	18
EHBO in de jaren 50 van de vorige eeuw <i>Redactie</i>	21
Groete uit Noord-Scharwoude <i>Dick Barten</i>	22
Herinneringen aan een schoolreis van de ULO te Noord-Scharwoude <i>Jopie Oud</i>	23
Naaiclub van de dames Balder <i>Redactie</i>	25
De lange weg naar het openluchtzwembad in Noord-Scharwoude <i>Martin Wagenaar</i>	26
Was ik de eerste? <i>Jan Marsman jr.</i>	32
Hoe kwam Arie Bruin in een dodenmars terecht? <i>Arie Kaan</i>	34
Het nieuws van 100 jaar geleden <i>Jan Marsman jr.</i>	40
Gedicht Zuidscharwou <i>Jørgen Mispelblom Beyer</i>	46
Werd Simon Groot de oudste Langedijker door zuurkool? <i>Arie Kaan</i>	47
Oudcarspel- Langedijker perikelen in Alkmaar <i>Redactie</i>	48

Overpeinzingen bij de voorplaat

Zo rond het jaar 1900 heeft fotograaf Cornelis Levendig uit Oudkarspel een mooie, rustige maandag in het najaar uitgekozen om een foto te maken van poldermolen I op het noordeinde van Oudkarspel. Dat de foto in het najaar is genomen, blijkt aan de uienhopen op de voorgrond en links op de foto en de kale bomen in de verte. En dat het maandag is, blijkt uit de was die buiten hangt, niet alleen op de voorgrond, maar ook in de verte.

Duidelijk is te zien dat de fotograaf enkele meters boven de waterspiegel van de Voorburggracht stond, vermoedelijk stond hij op een brug. Op een uitsnede van een kaart uit circa 1900 (www.topotijdreis.nl) is te zien dat de eerste huizen van Engelenburg omstreeks die periode zijn gebouwd en dat daar een brug ligt.

Uitsnede uit kaart, situatie circa 1900, Wr.M = Watermolen

Poldermolen I was een van de 11 poldermolens die ooit de polder Geestmerambacht bemaalden. Van deze 11 poldermolens zijn er nu nog 2 over, namelijk de Twuyvermolen (molen A) en de molen van Zwaantje (molen D). Volgens de database van verdwenen molens (molendatabase.org) werd poldermolen I al vóór 1626 gebouwd. Van de sloop, begin 1903, is in ons beeldarchief ook een foto te vinden (Gemeentearchief – Oudkarspel – OK-00037).

Schager Courant, 22 januari 1903

De watermolen nabij de overhaal in Oudkarspel wordt afgebroken in 1903

Schager Courant, 14 mei 1903

De reden waarom deze molen op dat moment werd gesloopt, is niet bekend, wellicht dat archiefonderzoek hier helderheid over kan brengen.

De molen staat op een duidelijk zichtbare verhoging, door de watergang die onder de molen en de Dorpsstraat door loopt. Het water werd van de lager gelegen polder (links op de foto) naar de hoger gelegen ringvaart gepompt (achter de huizen rechts op de foto).

De laatste molenaar op deze molen was zeer waarschijnlijk Jacob Moeijes (geb. 14 oktober 1864). Volgens het bevolkingsregister van 1900 – 1910 was zijn beroep

watermolenaar en woonde hij op het adres A 161 (thans Dorpsstraat). Hij verhuisde op 14 april 1903 naar Sint Pancras om daar als watermolenaar te worden ingeschreven aan de Oosterdijk.

Iets ten noorden van de molen lag een overhaal over de Dorpsstraat waarmee de tuinders, die van de ene kant van de Dorpsstraat naar de andere kant wilden, konden worden overgezet. Op de foto is deze overhaal helaas niet zichtbaar. Na de sloop van de molen werd in 1912 op deze plaats een sluis gebouwd, zodat het voor de tuinders een stuk makkelijker werd.

Op ansichtkaarten uit die periode was het heel gebruikelijk dat de plaatselijke bevolking voor de foto poseerde, zodat zij later de ansichtkaart konden kopen en naar familie en vrienden sturen. Het versturen en bewaren van ansichtkaarten was in de beginjaren van de 20e eeuw zeer populair.

Een goede bestudering van de foto laat zien dat de molenaar zelfs in de nok van de molen is geklommen om plaats te nemen op de wiekenas, zou dit ook op verzoek van de fotograaf zijn?

En voor de echte speurders onder ons wijs ik nog op het miniatuurmolentje op het molenerf (dichtbij de schuit) en op de stokken bij de was op de voorgrond, waar een emmer en potten omgekeerd op hangen te drogen.

De molen en de latere sluis zijn reeds lang geleden verdwenen, evenals de huizen geheel rechts op de foto. De

eerste stomp ten noorden van de molen is gesloopt voor de toegangsbrug naar Hart. Alleen de tweede stomp voorbij de molen is bewaard gebleven.

Deze foto kregen we recentelijk van mevrouw Joke Wilbrink uit Heiloo. De foto is volgens haar afkomstig uit de nalatenschap van J.H. Keizer, de voormalige eigenaar van drukkerij 'De Nijverheid' in Noord-Scharwoude. Uit de handgeschreven tekst op de achterzijde van de foto kan worden opgemaakt dat deze foto gebruikt is voor de productie van ansichtkaarten. In ons archief hebben wij ook een beschreven ansichtkaart van deze foto (Dorpsgezichten – Ansichtkaarten – Oudkarspel – AK 0336).

Voorwoord

Voor u ligt weer een goedgevulde Otterplaat. Er hebben zich weer verschillende van onze donateurs gemeld met een kant en klaar of nog verder uit te werken artikel. De redactie is hier heel erg blij mee want zo wordt de Otterplaat een blad voor U en ook door U. Wij blijven uw bijdrages graag ontvangen en ook als uzelf geen talent heeft om het een en ander op papier te zetten, kunt u met uw verhaal bij ons terecht. Wij helpen u hier graag mee.

2017 is een bijzonder jaar voor onze stichting. Nadat de deur twee jaar op slot was, eerst wegens onzekerheid of het zou lukken het Regthuis aan te kopen en later door de restauratiewerkzaamheden, staat de deur nu weer wagenwijd open. Het resultaat van de restauratie heeft u op 14 oktober bij de opening kunnen zien. Het is werkelijk fenomenaal wat er in zo'n tien maanden tijd is gepresteerd. Vanaf deze plaats wil ik dan ook iedereen die daar zijn steentje aan heeft bijgedragen bedanken, klussers maar natuurlijk ook de gulle gevers die het financieel allemaal mogelijk hebben gemaakt. Dit laat maar weer eens zien hoe uniek Langedijk is en hoe veel draagvlak er voor het Regthuis en ons museum is. Het Regthuis, een Rijksmonument, kan er weer jaren tegen en er is weer een stukje Langedijker historie veiliggesteld.

Het Regthuis bij de opening op 14 oktober 2017

Dick Zuiderbaan blikt in een door hem geschreven artikel terug op de feestelijke opening op 14 oktober. U bent iedere zondagmiddag tussen 13 en 17 uur van harte welkom om het resultaat te komen bekijken.

Jan Marsman neemt u weer honderd jaar mee terug in de tijd aan de hand van krantenartikelen uit 1917, toen de Eerste Wereldoorlog nog in volle gang was en de Langedijker tuinders goede zaken deden. Maar er ook schaarste was aan brandstoffen en bijvoorbeeld graan.

Piet Zut kijkt met ons terug op zo'n honderd jaar geschiedenis van de vele Coöperatieve Raiffeissen- en Boerenleenbanken en later Rabobanken in Langedijk. In al die jaren werd er veelvuldig gefuseerd en speelde de bank vroeger een belangrijke rol in onze gemeenschap. Met nu alleen nog een bijkantoor in Noord-Scharwoude is de bank veel verder van ons af komen te staan, maar toch ook weer dichterbij omdat we vrijwel al onze bankzaken op onze telefoon kunnen regelen.

Verder kunt u lezen over de familie van der Weerd uit Zuid-Scharwoude die eind jaren vijftig hun eerste motorjachtje kochten, toen nog een bezienswaardigheid en misschien wel de eerste in Langedijk. Jan Marsman heeft hun verhaal opgetekend.

Vorig jaar sloot kapper Jan Cornelissen zijn zaak aan de Willem de Zwijgerstraat. Zijn oom Jan Lourens Cornelissen uit Leidschendam leverde veel informatie over de kapperszaak, die gestart was door zijn oom Jan, en over de melkzaak en het transportbedrijf van zijn vader Albert in Oudkarspel. De bloemisterij van Cornelis Dekker staat centraal in een artikel van de hand van onze trouwe schrijver Dick Barten. Martin Wagenaar is in de geschiedenis van zwembad de Reuring gedoken en uit het artikel wordt wel duidelijk dat dit bad er niet zonder slag of stoot kwam. Inmiddels ook al weer verleden tijd maar menige Langedijker heeft mooie herinneringen aan dit bad.

Aangrijpend is het door Arie Kaan op papier gezette verhaal van Arie Bruin, een gewone Langedijker tuinder, die tijdens zijn gevangenschap in de Tweede Wereldoorlog in 1945 aan de afschuwelijke dodenmars mee moest doen en die wist te overleven.

Ook tekende Arie Kaan het levensverhaal op van Simon Groot uit Zuid-Scharwoude, die in 1914 op 102-jarige leeftijd overleed en zo'n 80 jaar bij de firma Kramer in de zuurkool heeft gewerkt. Een heel bescheiden maar toegewijde man die jarenlang mijn buurman was.

Al met al een heel gevarieerde Otterplaat die u een paar uurtjes terugvoert naar het oude Langedijk.

Seizoen 2017:

heropening van Het Regthuis

Na 10 maanden van hard werken aan Het Regthuis is Stichting Hart van Oudkarspel een fraai gerenoveerd rijksmonument rijker. Veel vrijwilligers hebben hard gewerkt om Het Regthuis zoveel mogelijk weer in de oude luister te herstellen. Dat is gelukt.

Naast alle benodigde bouwkundige reparaties en schilderwerk hebben de trouwzaal, de expositieruimte en de hal een sfeerrijke uitstraling gekregen.

Ook hangt er sinds lange tijd weer een 'bel' aan de gevel van Het Regthuis. Deze werd vroeger geluid als er iets ernstig aan de hand was zoals brand.

De banken zorgen voor intimiteit

De nieuwe sfeerrijke achtergrond

Stichting Langedijker Verleden heeft een prachtig onderkomen gekregen met veel mogelijkheden. Via giften vanuit de gemeenschap, Stichting Hart van Oudkarspel, Stichting Langedijker Verleden en fondsen is bijna € 300.000,- bijeengebracht. Wij willen dan ook alle gulle gevers hierbij hartelijk danken voor hun financiële bijdrage. Een unieke prestatie om dit in Langedijk voor elkaar te krijgen.

Het Regthuis gaat ook weer dienst doen als trouwlocatie. De jawoorden zullen straks weer in de gerestaureerde raadszaal klinken en de bruidsparen kunnen onder het luiden van de bel hun huwelijksgeluk bezegelen.

De bel aan de gevel van Het Regthuis is er weer

De raadszaal kan ook worden afgehuurd voor andere bijeenkomsten zoals vergaderingen, lezingen en workshops.

Officiële Heropening

Op zaterdag 14 oktober 2017 werd onder grote belangstelling Het Regthuis heropend. Er was een live verbinding met Het Behouden Huis, zodat alle belangstellenden (± 200 personen) daar in drie zalen via schermen de officiële heropening van Het Regthuis konden volgen.

Om 14.00 uur opende Anne Oostenveld (voorzitter van de stichting Hart van Oudkarspel) de openingsbijeenkomst. In zijn openingswoord werden alle vrijwilligers via een PowerPoint presentatie nog eens extra in het zonnetje gezet.

Hij nodigde Evert en Guus van der Plas uit om de heropening te verrichten. Evert vergeleek in zijn speech Het Regthuis nog even met een aantal gebouwen in Rome en Pisa en sprak zijn verwondering uit, dat het verzakte Regthuis werd rechtgezet door er een krik onder te plaatsen.

Anne Oostenveld opent onder grote belangstelling de openingsbijeenkomst

Vervolgens kreeg Anne Oostenveld alle jaargangen van de Otterplaat aangeboden. Daarna werd Het Regthuis officieel door Guus van der Plas geopend door de bel aan de voorgevel diverse malen te luiden.

Guus van der Plas opent officieel Het Regthuis door de bel te luiden.

Hierna werd Hart van Oudkarspel als eerste gefeliciteerd door waarnemend burgemeester Jan Hoekema. In zijn speech gaf hij aan dat de voorzitter op korte termijn maar eens met de gemeente moest gaan praten over de mogelijkheden voor het herstel van het stucwerk aan de buitenkant van Het Regthuis.

Wethouder Jasper Niewenhuizen overhandigde aansluitend aan Hans de Graaf (voorzitter van de Stichting Langedijker Verleden) de wezenkist uit ± 1593 die jarenlang in het gemeentehuis heeft gestaan. De wezenkist krijgt een prominente plaats in de trouwzaal.

De laatste spreker was Marieke Neesen-Barten van Lief Langedijk. Zij gaf aan blij te zijn dat Het Regthuis weer gerenoveerd is en dat er weer getrouwd kan worden. Dit omdat zij zelf ook in Het Regthuis is getrouwd en daar mooie herinneringen aan heeft.

Aan het eind van de officiële opening konden de genodigden en alle belangstellenden het opnieuw ingerichte Regthuis en de nieuwe tentoonstelling 'Bruggen en Paden' met eigen ogen aanschouwen.

De tentoonstelling over 'Bruggen en Paden' in Langedijk van voor de verkaveling werd goed bezocht.

Op zondag 15 oktober was Het Regthuis voor belangstellenden te bezoeken van 10.00 tot 17.00 uur. Ruim 160 belangstellenden hebben hiervan gebruik gemaakt. Vanaf 22 oktober is Het Regthuis elke zondag geopend van 13.00 tot 17.00 uur.

Het Regthuis is op afspraak dagelijks geopend. Afspraken kunnen gemaakt worden via info@hartvanoudkarspel.nl of via telefoonnummer 0226-753063.

Reacties op het vorige nummer

Aad Leek

Het verhaal over voetbaltalent Aad Leek (8 november 1934-26 april 1962), die zo jong verongelukte, heeft heel veel reacties opgeroepen. Daaruit bleek dat eigenlijk niemand hem was vergeten die hem in die tijd had meegeemaakt. Algemeen was de reactie 'mooi dat het herinnerd wordt' en 'goed dat het eens is beschreven'.

De familie Leek beleefde opnieuw de tragische gebeurtenis, maar kon toch erg waarderen dat het weer ter sprake was gekomen. Niet alleen dat ze het er onderling weer over konden hebben, ook met hun (klein)kinderen, ze vonden dat het beschreven was zoals het geweest was.

Dat vond ook de vriend van Aad, Gerard Engeringh, die mede had bijgedragen met zijn informatie. Hij was erg blij dat hij met zijn broze gezondheid de publicatie van het verhaal nog kon meemaken.

Gerard is op 20 maart 2017 overleden.

Onlangs is ook de in het verhaal beschreven broer Dick Leek, geboren in 1932, overleden op 8 oktober 2017.

Foto uit 1945/1946, achter de R.K.-kerk op de brug die toen naar het LSVV-veld ging. Staande v.l.n.r. Kees bakker – Aad Leek – Piet Kramer en zittend Gerard Engeringh met hond

Verder sterkte het de familie dat veel mensen in toevallige ontmoetingen zeiden dat het een mooi verhaal was geworden. In een van die reacties klonk nog eens voluit door hoe aangrijpend de gebeurtenis was geweest: "ik herinner me dat ik mijn vader voor de eerste keer zag huilen toen hij het hoorde".

Nog een kleine greep uit de reacties:

Bertus Vroling:

Beste Arie! Wat leuk! Je hebt de beste voetballer die LSVV ooit gehad heeft! Tot leven gebracht! Toeval bestaat niet! Het gebeurt gewoon! Je hebt er altijd mee rondgelopen! In je hoofd! En opeens gebeurt het! Je hebt Aad tot leven gebracht! Bedankt! Groetjes Bertus.

In nog een andere reactie zegt Bertus dat hij ook altijd zo genoot van de verhalen die zijn vader over vroeger vertelde. Verhalen uit de jaren 1920-1930, over de tijd dat er nog bij de Roskambrug werd gespeeld. Verhalen ook over een legendarisch elftal met ome Theo Leek, Jan Nijman en de gebroeders Mettes.

Peter Groot uit Oudorp:

"Al bladerend kwam ik het verhaal van Aad Leek tegen. Prachtig en ontroerend tegelijk.

Aad was een volle neef van me. Mijn moeder heette ook Leek, was een zus van Aad z'n vader Joh. Ik herinner me nog het grenzeloze verdriet in de familie Leek. Maar ook dat er eigenlijk nooit meer over gesproken is. Blij dat dit nu weer gebeurt. Als voetballiefhebber in deze regio weet je eigenlijk niets als je Aad niet gekend hebt. Of niet van gehoord hebt."

Dat dames destijds ook opeens veel interesse in de wedstrijden van LSVV 1 kregen, door de aantrekkingskracht die Aad op hen uitoefende, kon Jannie de Jong bevestigen. Na lezing van het verhaal schreef ze dat ze dit tegen keeper Jan Schrijver nog eens had verteld:

"Aad Leek, ja, daarvoor togen mijn vriendinnen en ik ook op zondagmiddag naar het voetbalveld.

Om andere reden dan jij. (red. = schrijver Arie Kaan)

Enkele jaren geleden kwam ik Jan Schrijver in Buiten Zorg daar tegen. En heb ik hem alsnog bekend waarom wij als vriendinnengroepje zo hoognodig in voetbal geïnteresseerd waren."

Kermis in Dirkshorn in 1959

Mart Bullooper (2e van rechts) vond het mooi de foto met Aad op de kermis in Dirkshorn in 1959 weer te zien. Hij had de foto ook zelf nog en herinnerde zich dat Aad die avond zei "jullie krijgen een goede midvoor, Klaas Slikker uit Oudesluis". Aad wist dat hij naar DTS (de club van Mart) zou gaan en had tegen hem gevoetbald in dezelfde klasse als LSVV. DTS speelde hoger, in de KNVB, terwijl LSVV toen nog in de Afdelingen voetbalde. DTS zou trouwens inderdaad veel plezier van deze veel scorende spits krijgen.

Dat brengt ons op de reactie van Ijsbrand Kaan, die op dit punt aan zijn broer Arie een aanvulling geeft op het verhaal:

"Bij Aad Leek zeg je dat het Noord-Hollands Elftal de beste amateurvoetballers waren.

Klopt niet helemaal, het waren de beste voetballers van de afdeling Noord-Holland, waar LSVV toen in speelde.

DTS voetbalde toen al hoger bij de KNVB in de vierde klasse, en kon dus geen spelers leveren. Maar ik denk dat niemand dat precies meer weet hoor”.

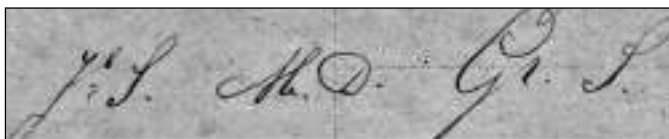
Inderdaad, toen had je nog de zelfstandig georganiseerde afdelingen, die nu al weer heel wat jaren zijn opgeheven. Nu zijn het allemaal KNVB-klassen.

Jan Spaansen ontdekte (zoals hij zelf zegt als oud-misdienaar) ook nog een kleine oneffenheid op bladzijde 10: “Begin november was het ook altijd moeilijk door 1 november (Allerzielen, de herdenking van de gestorvenen) . . .” Dat moet echter 2 november zijn, 1 november is Allerheiligen. Luchtig vermoedde hij dat door verminderd kerkbezoek deze kennis was weggezaakt . . .

Onbekende namen fotoijsfeest 1917

John van Lunsen had ons gevraagd deze foto te plaatsen om te kijken of iemand de namen ervan wist. Alleen de initialen Jb S. , H.D. en Gr. S. stonden bij de foto genoemd.

Het verlossende antwoord kwam van Maarten en Rieke Swart:

Voor ons niet geheel onbekende gezichten.

Jb. S. is Jacob Smit, hij is de overgrootvader van Maarten, hij was op de foto 62 jaar, en was aannemer in Noord-Scharwoude.

Gr. S. is Grietje Smit, geboren 1894, zij is de dochter van Jacob en dus de oma van Maarten.

H.D. is M.D. , Ma Deutekom, een vriendin van Grietje en ongetwijfeld ook uit Noord-Scharwoude.

Ze zijn, voor het georganiseerde gekostumeerd ijsfeest op 't Waartje, op de schaats naar Alkmaar gereden om de kostuums te huren.

Sluiswachter Simon Volkers en zijn familie

In ons vorige nummer stond een verhaal over sluiswachter Simon Volkers. Daardoor was er veel contact geweest met de schrijver, zijn kleinzoon Robert. Die werkte intussen ook aan een boek over zijn familie: - Volker(t)s – “uit de Schaepskuyt”.

De vele familieleden die daarin worden beschreven, komen veelal uit de regio. Denk alleen al aan Tiny Volkers, die met Gert Smit in Café De Schelvis stond. Daarom is dit boek ook voor Langedijker Verleden van harte was uitgenodigd om een van de eerste exemplaren in ontvangst te nemen.

In een gezellige bijeenkomst, samen met de historische vereniging Stichting Waarland van Toen, werd op 29 april 2017 in het Molenhuis in Waarland het boek overhandigd. Met binnenin een geschreven dankwoord aan Langedijker Verleden is dit boek in de bibliotheek in het Regthuis voor iedereen in te zien.

Bestuurslid Arie Kaan (links) neemt het boek in ontvangst van (mede-)schrijver Robert Volkers (rechts)

Ontstaan en weer verdwijnen van banken in Langedijk

Inleiding

De wortels van de Rabobank liggen in de jaren negentig van de 19e eeuw, toen de grondslag werd gelegd voor de eerste lokale banken. De grondlegger van het systeem van coöperatieve landbouwbanken was burgemeester Friedrich Wilhelm Raiffeisen in Duitsland, die in 1846 de

Friedrich Wilhelm Raiffeisen

aanzet gaf. Europa, en dus ook zijn gemeente Westerveld, werd in dat jaar getroffen door bittere armoede en hongersnood.

Hij nam het initiatief om met vrienden en bekenden een soort coöperatieve vereniging op te richten om de arme bevolking te voeden met brood uit een coöperatieve bakkerij. Later gebruikte hij deze ervaring bij de op-

richting van de eerste coöperatieve banken om praktijken met woekerrentes tegen te gaan.

Ook in Nederland ontstonden op het platteland vanaf 1896 lokale coöperatieve banken. Deze 'boerenleenbanken' werden opgericht naar het voorbeeld van de Duitse Raiffeisenbanken. Uit behoeften aan kennis, advies en middelen verenigden lokale boerenleenbanken zich al in 1898 in twee landelijke organisaties:

- in Utrecht vestigde zich de *Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank*
- in Eindhoven de *Coöperatieve Centrale Boerenleenbank*

Dat er twee landelijke centrales naast elkaar ontstonden, had te maken met juridische meningsverschillen over wat de beste verenigingsvorm was en - uiteraard - met het geloof.

De uitgangspunten waren in grote lijnen dezelfde. Leden konden bij het bestuur van de plaatselijke bank een voorschot aanvragen voor noodzakelijke bedrijfsaankopen. In het begin ging het nog niet om al te grote bedragen, vaak niet meer dan enkele honderden guldens. De taak van het plaatselijke bestuur was dan om te bekijken of de uitgaven verantwoord waren en de termijn vast te stellen voor het met rente terugbetalen van de lening.

Waren de banken aanvankelijk pure 'kredietbanken', rond de eeuwwisseling kwam het 'sparen' bij een bank in zwang.

Lokale initiatieven in de Langedijker dorpen

Ook in onze dorpen, met hun toen nog overwegend agrarische bevolking, werden kort na de eeuwwisseling de eerste banken op coöperatieve basis opgericht. De eerste initiatieven kwamen in 1904 van de grond, door de actieve propaganda van Mr. Kraakman uit Alkmaar. Hij wist burgemeester Slot van Broek op Langedijk over te halen een eerste vergadering te beleggen en binnen twee maanden was de eerste coöperatieve bank een feit: *de Coöperatieve Onderlinge Spaar- en Voorschotbank voor Land- en Tuinbouw*.

In 1906 volgde de oprichting van een bank in Noord-Scharwoude, de *Katholieke Boerenleenbank*. Gevolgd door een tweede in 1909 op niet-katholieke basis, de *Coöperatieve Boerenleenbank*. Ook in Zuid-Scharwoude bleek plaats voor twee banken, in 1907 de *Coöperatieve Boerenleenbank*, gevolgd in 1911 door de *Coöperatieve Vereniging Boerenleenbank*. Het laatste initiatief ontstond in Oudkarspel. Het duurde tot 1910 voor de *Coöperatieve Boerenleenbank* daar een plaats in de gemeenschap vond. Dit laatste had een voorgeschiedenis: er was al eens een financieel initiatief mislukt en er was al sinds 1867 een actieve Nutsspaarbank. Het waren in het begin kleine financiële instellingen en er waren dus zelfs 6 banken in de 4 oorspronkelijke kernen van Langedijk. Laten we ze per dorp eens bekijken.

Burgemeester Arie Slot in de deuropening van het gemeentehuis van Broek op Langedijk

Broek op Langedijk

Bij de eerste bank, de *Coöperatieve Onderlinge Spaar- en Voorschotbank voor Land- en Tuinbouw* in Broek op Langedijk, werd begin 1905 een bestuur aangesteld en een kassier benoemd. Deze kreeg een vergoeding van f 50,- per jaar, wat toen heel gebruikelijk was voor kassiers van startende banken. Wel moest hij voor f 2.000,- uit zijn eigen bezit borg staan voor zijn handelen, een fors bedrag. De kassier had wel bevoegdheden, maar op sommige zaken hield het bestuur toch liever zelf ook de vinger aan de pols en daarvoor vergaderde ze wekelijks. Naast de bankzaken kwamen die avonden ook verdere dorpszaken aan de orde en de nodige sigaren en koffie ontbraken ook niet.

Ik ben bij deze bank als jongste bediende in 1959 mijn loopbaan begonnen en mijn baas was toen kassier Piet Glas. De bank begon zich in die periode behoorlijk te ontwikkelen, ik was het derde personeelslid en een voor die tijd ultramodern gebouw was in aanbouw. Het gebouw werd zelfs al met een redelijk grote kluis in de kelder uitgerust met daarin de eerste safeloketten in de Langedijk.

De laatste directeur van deze zelfstandige bank, onder tussen *Rabobank Broek op Langedijk* genaamd, was Cees Koedijk, van 1977 tot 1990.

Het pand Dorpsstraat 66 in Broek op Langedijk was in de jaren 60-70 het kantoor van de Raiffeisenbank en woonhuis van de familie Glas

Noord-Scharwoude

De eerste bank in Noord-Scharwoude, een dorp met toen bijna 1500 inwoners, was de *Rooms Katholieke Coöperatieve Boerenleenbank*, opgericht op 7 februari 1909 met als eerste kassier Pieter Zut (geen familie). Het werkgebied van deze bank was *“den kring waarover de Rooms Katholieke Parochie van den Heiligen Johannes den Dooper te Langedijk zich uitstrekt”*, zo staat er in de oprichtingsakte. Om lid te worden van de bank moest natuurlijk wel aan een paar voorwaarden worden voldaan. Men moest minimaal

21 jaar zijn en *“godsdiens, huisgezin en eigendomsrecht als grondslagen der samenleving erkennen en er zijn gedrag naar regele”*.

Ook hier werd een bestuur en een Raad van Toezicht benoemd en men vergaderde wekelijks. De vergadering werd stevast geopend en gesloten met de ‘christelijke groet’, in die tijd gebruikelijk in katholieke verenigingen. Ik kwam in maart 1967 bij deze bank werken. Die was toen gevestigd in een kantoor achter het woonhuis van Huitema in de Oosterstraat 7. Huitema was de kassier en omdat het bankwezen nog heel klein was, runde hij daarnaast ook een boekhoudbureau. Naast Huitema was ik de enige werknemer met de bedoeling hem dat jaar op te volgen.

Het kantoor met woonhuis aan de Dorpsstraat, tegenover Concordia

In juni verhuisden we naar een prachtig nieuw kantoor met een nog mooier woonhuis met 6 slaapkamers aan de Dorpsstraat 67, ongeveer tegenover Concordia. Er waren zoveel slaapkamers omdat er een katholiek gezin kwam wonen. Met al twee kinderen in hetzelfde jaar 1967 voldeden wij ruimschoots aan de verwachtingen van het toenmalige bestuur met hun grote gezinnen!

Het kantoor met woonhuis moest mooier zijn dan de kantoren van de niet-katholieke banken. De onderlinge wedijver tussen katholieken en andersdenkenden speelde in die tijd heel sterk en niet alleen in het bankwezen. Over de verhuizing van de inventaris (die minimaal was) van de Oosterstraat naar de Dorpsstraat, vroeg het bestuur aan Huitema hoe hij dat ging doen. Huitema sprak de mooie volzin: *“ik neem*

Johannes Gerardus Huitema

de centen mee en dan komen de klanten vanzelf wel". Huitema nam op 31 augustus 1967 afscheid van de bank, ik werd benoemd tot de nieuwe directeur en ben dat gebleven tot 1 september 2002, toen ik in de VUT ging.

De 2^e bank in Noord-Scharwoude, de *Coöperatieve Boerenleenbank*, werd opgericht op 20 maart 1909 door de protestantse vereniging Landbouwbelaan.

N. Kooy was de eerste kassier en moest een borg stellen van f 5.000,-, zeker voor die tijd een enorm bedrag. Een actieve bank, want uit de stukken blijkt bijvoorbeeld een lening van f 1.000,- aan de N.V. Spoorlijn Dorp-Station Noord-Scharwoude in 1914.

In 1915 kwam een verzoek van een onderneming voor het grote bedrag van f 10.000,-, maar wel onder borgstelling van 25 zeer solide borgen. De volgende kassier was de heer Keeman, die wegens ziekte werd opgevolgd door de heer Cor Voogt (zie verder onder de bank Oudkarspel).

Noot: Vóór de jaren zestig werd er over het algemeen veel gebruik gemaakt van borgen bij een financiering: was het voor een lening van een woonhuis als bijvoorbeeld een zoon of dochter wilde trouwen, dan waren de borgen vaak de ouders/grootouders, naast een klein basis-hypotheek. Was het voor een investering in een bedrijf dan waren er, naast een kleine hypotheek, sommige mensen in het dorp die voor het restant wel borg wilden staan. Enkel stonden vaak voor meerdere geloofsgenoten borg en over het algemeen ging dat altijd goed, mede door de toenemende welvaart en waardeverhoging van het onroerend goed. In mijn lange periode bij de bank heb ik gelukkig maar een enkele borg moeten aanspreken, want dat zijn geen prettige boodschappen.

Zuid-Scharwoude

De *Coöperatieve Boerenleenbank* in Zuid-Scharwoude werd opgericht op 14 januari 1907.

Als eerste kassier werd Jb. Verkroost benoemd. Door onenigheid tijdens een vergadering in 1911 nam hij ontslag, omdat hij het met bepaalde bestuursleden minder goed kon vinden, aldus de notulen. Du Burck, die onderwijzer was, werd zijn opvolger. Verkroost richtte daardoor met anderen in datzelfde jaar een tweede bank op in Zuid-Scharwoude.

De kolfbaan van Piet Kramer (De Roode Leeuw) was de vaste vergaderplaats voor de algemene ledenvergadering. In 1930 verzint de voorzitter van het bestuur een slimigheidje om het vergaderbezoek te stimuleren. Bij het niet verschijnen van de leden op de vergadering kwam er een boete van

50 cent. Aanwezig zijn leverde een presentiegeld op van 25 cent. Dat kwartje werd op het eind van de vergadering betaald en door iedereen gelijk omgezet in een consumptie. Zowel de boete als presentiegeld was zeer bewerke-lijk en werd in 1941 afgeschaft. Waren er gewoonlijk ongeveer 50 leden op de vergadering, toen bleven er nog maar 20 trouwe bezoekers over.

In 1957 bleek de kleinschaligheid van deze bank aanleiding tot een fusie met de bank in Oudkarspel. Kassier du Burck was inmiddels 78 jaar oud en zijn gezondheid begon hem parten te spelen.

Door bovengenoemde ruzie in de bank in 1911 kwam er dus een tweede bank, de *Coöperatieve Boerenleenbank II*. Wel bijzonder dat in dit dorp met ongeveer 1660 inwoners twee banken nodig waren door onenigheid! Deze bank sloot zich aan bij de Centrale bank in Alkmaar. Die kreeg helaas te maken met een faillissement in 1923 en kwam onder auspiciën van de Centrale in Eindhoven. Het faillissement kostte de bank van Zuid-Scharwoude f 11.895,-, hun aandeel in het verlies. Voor de ruzie en het oprichten van een nieuwe bank moest dus een hoge prijs betaald worden! Dit voorval maakte duidelijk, dat dit de andere kant van coöperatief bankieren was. Later werd dit voor de leden uitgesloten door de toevoeging 'U.A.' (Uitgesloten Aansprakelijkheid).

De eerste kassier was J. Kroon en A. Feringa de laatste.

Oudkarspel

De *Coöperatieve Boerenleenbank* in Oudkarspel werd opgericht op 13 december 1910. De eerste tijdelijke kassier was A.C. Kroon, per 1 juli 1911 opgevolgd door Arie Timmerman. Op 1 januari 1946 begon Cor Voogt (bij de ouderen onder ons zeker nog wel bekend) met zijn werk als kassier bij deze bank en bleef dat ook na de fusie met Noord-Scharwoude in 1951.

Kantoor aan de Dorpsstraat in Oudkarspel

Door ziekte van Du Burck van de *Coöperatieve Boerenleenbank* in Zuid-Scharwoude werd Voogt ook tijdelijk kassier van deze bank. Dat leidde tot een fusie van deze 2 banken. De bank ging verder onder de naam *Coöperatieve Boerenleenbank Langedijk-Noord*, gevestigd in de gemeente Langedijk, met als werkgebied de gemeente Langedijk en aangrenzende gemeenten.

Vanaf dan zijn er in de vier dorpskernen nog maar vier banken overgebleven, in elk dorp één, en daarbij zou het niet blijven. De *Coöperatieve Boerenleenbank Langedijk-Noord* zal vanaf die tijd de basis vormen voor de fusies die nog zullen volgen, waarbij deze steeds de voortzettende bank zal zijn. In 1961 wordt de naam veranderd in *Coöperatieve Raiffeisenbank Langedijk-Noord*.

Voogt zou tot 1 april 1972 blijven. Op die datum nam hij afscheid als directeur van deze bank die per 1 januari al een fusie was aangegaan met de rooms-katholieke *Coöperatieve Raiffeisenbank Noord-Scharwoude*. Nieuwe naam: *Rabobank Langedijk*.

Cor Voogt

Fusiegolf

Belangrijk was in dit stadium ook het feit, dat beide Coöperatieve Centrale Banken in Utrecht en Eindhoven (in 1972) fuseerden tot de *Coöperatieve Rabobank Nederland*. Daardoor werden fusies tussen aangesloten banken, ook in de diverse dorpen, zeer vergemakkelijkt omdat de banken sinds die datum tot één organisatie behoorden. Zo kwam in mei 1976 ook een fusie tot stand tussen de *Coöperatieve Boerenleenbank* in Zuid-Scharwoude met de *Rabobank Langedijk* (zie boven). Daarmee was het aantal coöperatieve banken in Langedijk geslonken tot twee, één in Broek op Langedijk en één in Noord-Scharwoude, met bijkantoren in Zuid-Scharwoude en Oudkarspel. De landelijke ontwikkelingen lieten zien dat er sindsdien gesproken kan worden van een ware fusiegolf. Waren er op de fusiedatum van beide Coöperatieve Centrales in 1972 nog circa 1200 zelfstandig banken, eind december 2015 waren het er nog maar een 100-tal.

Commerciële banken.

Naast de coöperatieve banken waren er vanaf de jaren zestig ook enkele commerciële banken, o.a. de Amsterdamsche – en Rotterdamsche Bank (later AMRO Bank en weer later ABN) in Broek op Langedijk en de Nederlandse Middenstands Bank in Noord-Scharwoude.

Deze banken kwamen naar Langedijk omdat zij voornamelijk de vele handelaren aan de veilingen van dienst wilden zijn. Over het algemeen was het zo: de handelaren zaten bij de commerciële banken en de tuinders/middenstand bij de coöperatieve banken. De reden was dat in het veilingbestuur ook de tuinders zaten en die waren over het algemeen ook ruim vertegenwoordigd in het bestuur van de bank. Dat zagen de handelaren niet zitten, zo hadden ze met partijen te maken met twee petten op en voor de aanvraag van een financiering was dat niet prettig.

Naar een andere bedrijfsvoering

Het bankwezen begon halverwege de jaren zestig enorm te groeien, doordat de salarissen van de werknemers niet meer contant werden uitbetaald maar via de bank of giro. Iedereen werd dus eigenlijk gedwongen om een betaalrekening te openen. Ook rekeningen van gas, water, elektriciteit, de ziekenfondskosten, verzekeringen enzovoort werden voortaan via de bank betaald, waar voor die tijd bodes de nota's kwamen incasseren. De bodes werden overbodig, een uitgestorven beroep nu.

Ook de betalingen door de tuinders aan hun leveranciers gingen in het vervolg via de bank. Sommige tuinders leverden de rekeningen bij de bank in met het verzoek ze te betalen. We moesten dan zelf de eventuele kortingen ook nog van het te betalen bedrag aftrekken, anders was het commentaar niet mals.

We schreven alle ontvangsten en uitgaven nog in grote boeken, de computer was nog niet uitgevonden. De rekeningafschriften werden dagelijks getypt vanaf de klantkaarten.

De ruilverkaveling werd in de Langedijk uitgevoerd eind jaren 60 en beginjaren 70 en ook dat was van grote invloed op de banken in Langedijk. Veel kleine of oudere tuinders stopten met hun bedrijven en ervoor in de plaats kwamen grote bedrijven met mechanische apparatuur. We gingen van vaarpolder naar rijpolder, van de schuit naar de tractor. Voor de nieuwe bedrijven waren grote bedragen nodig en daar vervulden de banken in de agrarische sector een grote rol in.

Het **consumptieve** krediet deed door de toegenomen welvaart zijn intrede eind jaren zestig. Het bestuur was in eerste instantie zeer negatief over deze ontwikkeling onder het motto "*ga eerst maar sparen en koop dan maar luxe*". Deze stelling kon men niet lang volhouden, de cliënt ging dan deze luxe financieren via financieringsmaatschappijen. Ook wij gingen dus over tot deze vorm van lenen. Er werd geen zekerheid gevraagd en had je een goede baan en een goede reputatie, dan kon je een redelijk bedrag lenen met maandelijkse terugbetaling via de privérekening. Later is, om dit te controleren en overfinanciering te voorkomen, het nog steeds bestaande landelijke Bureau Krediet Registratie (BKR) opgericht.

Met cliënten die niet meer aan hun verplichtingen konden voldoen, ging de bank soepel om, mits het serieuze mensen waren die hier niets aan konden doen door bijvoorbeeld slechte jaren. Het kwam gelukkig zelden voor en een stuk kwijtschelding gebeurde wel als er een x aantal jaren een bepaald bedrag van de schuld was voldaan.

Naar een nieuw kantoor in Noord-Scharwoude

Door fusie met de Raiffeisenbank uit Oudkarspel op 1 januari 1972 moest het kantoor drastisch worden verbouwd en moesten wij het woonhuis aan de Dorpsstraat verruilen voor een woning aan de Raadhuisbuurt.

*Foto van de brand bij de Dumpstore
(foto uit het archief van P. Heidsma)*

*Het verbouwde kantoor aan de Dorpsstraat,
tegenover Concordia*

Op 4 januari 1979 echter, 's morgens om een uur of 5, was er in het grote pand een onverklaarbare brand ontstaan. De brand heeft op deze ijzige winterdag ruim een dag geduurd en uiteindelijk werd het pand volledig in de as gelegd. Grote ijspegels hingen aan de ruïne. Volgens geruchten in het dorp waren er enkele mensen zeer blij met deze grote fik, onder anderen de buurtbewoners, wij als bank en ook de gemeente: een groot hoofdpijndossier was opgelost. Na de sloopwerkzaamheden, de sloper ontdekte onder het pand nog 24 zuurkoolputten vol met puin, werd alras begonnen (de tekeningen lagen al klaar) met de bouw van het nieuwe bankgebouw dat er nu nog staat (maar thans een bijkantoor is).

Kort erna werd de bank alweer te klein, voornamelijk door de groei van de Gemeente en mede door een fusie in 1976 met de Boerenleenbank uit Zuid-Scharwoude (zie boven).

De zeer oude en vervallen zuurkoolfabriek 'De Nederlanden' achter de bank aan de Voorburggracht werd gekocht. De huurder van het grootste gedeelte van dit grote pand was een autosloperij met opslag, die op andere plaatsen niet gewenst was. De huurder was niet enthousiast om het pand te verlaten, voor een autosloperij is zomaar geen andere plek gevonden.

*Het nieuwe kantoor aan de Voorburggracht op de plaats
van de verbrande zuurkoolfabriek 'de Nederlanden'*

Automatisering

De ontwikkeling van de twee overgebleven banken in Langedijk vanaf eind jaren zeventig verliep zeer voorspoedig. De boekhoudmachine deed zijn intrede en vergemakkelijkte het werk enorm. Ook de ontwikkeling van de gemeente hield gelijke tred, vele woningen werden gebouwd in het kader van de Vinex-taak die de gemeente was opgelegd. Vele nieuwe cliënten vonden de bank voor hun hypotheek, privérekening en/of verzekeringen. Ook het aantal bankmedewerkers groeide sterk. In de jaren 80 had de bank Langedijk circa vijftig medewerkers en drie kantoren in Oudkarspel, Noord-Scharwoude en Zuid-Scharwoude.

De eerste geldautomaat in Langedijk deed zijn intrede in 1988. Geld uit de muur, wie had dat gedacht. Sommige cliënten dachten dat de schrijver achter de automaat zat en schreeuwden hard *"bedankt hoor Piet"*. Ook werd door jongelui wel eens de woede gekoeld op het apparaat als ze geen geld kregen door onvoldoende saldo. Ze vergaten dan wel, dat ze gefilmd werden en de schade op hen zou worden verhaald en de rekening opgezegd.

Op 3 oktober 1988 werd de eerste geldautomaat in Langedijk in gebruik genomen. Op de foto v.l.n.r. directeur Piet Zut en bestuursvoorzitter Dick Barten die Jaap Bruijn en Visser voor de Stichting Welzijn Ouderen Langedijk en Sint Pancras een cheque als geste overhandigen.

De laatste van de zes

Op 1 januari 1991 volgde weer een fusie tussen de Rabobank Langedijk in Noord-Scharwoude en die in Broek op Langedijk, waarmee er nu nog maar één van de zes oorspronkelijke banken overbleef. Samen hadden de banken

circa 75 personeelsleden en de schrijver van dit stuk werd tot algemeen directeur benoemd.

De computer deed zijn intrede en de automatisering begon in volle hevigheid zijn invloed te laten gelden. In den lande volgden vele fusies, nu ook tussen Rabobanken uit verschillende dorpen en steden. De veranderende werkwijze door automatisering en digitalisering was begonnen.

De invoering van de euro op 1 januari 2002 gaf heel veel extra drukte, maar werd ook weer overleefd. Legendarisch is de klant geworden die ter plekke in de bank een uitvinding deed. Hij nam een nieuw biljet van € 5,- en scheurde het voor de ogen van de verbaasde bankmedewerker in tweeën en sprak: *"kijk hier de eerste scheuro"*. In dit kader wil ik toch nog even benadrukken de maatschappelijke betrokkenheid van alle Rabobanken in onze gemeente. We verdienden ons geld in de gemeente Langedijk en we gaven ook weer veel terug in de vorm van sponsoring van evenementen, verenigingen, clubs enzovoort en daar werden vaak forse bedragen aan verstrekt.

Bestuur en Raad van Toezicht

Vanaf het begin waren er vele Langedijkers die in het Bestuur of de Raad van Toezicht hun werk voor de bank en haar leden verrichtten. Het waren betrokken mensen bij het wel en wee van Langedijk en veel mensen kwam je ook weer tegen in andere besturen, zoals kerk, veiling, belangenvereniging voor tuinders, de ruilverkaveling, schoolbesturen en dergelijke.

Uiteraard was er wel een groot verschil tussen de bestuurders, de één was meer betrokken of had veel kennis in huis. Maar ze deden het werk wel met liefde en dat was vaak zwaar: 's avonds na het zware werk op het land of in

andere banen nog lang vergaderen, veel stukken lezen, koffie en een sigaar erbij, dan werden de ogen soms wat zwaar. Later werd dat anders en nu is er zelfs een screening voordat je zo'n functie kan krijgen, dat geldt ook voor de medewerkers.

Rabobank bestuursvoorzitter Barten (l) geeft uitleg over het kolfspel.

Kolfbaan voor ouderen Langedijk

*De maatschappelijke betrokkenheid van de bank is altijd
zeer groot gebleken*

Over de gemeentegrenzen heen

Op 1 september 2002 ging ik, na een dienstverband van ruim 40 jaar bij de Rabobank (waarvan 35 jaar als directeur in Langedijk), met de VUT. De bank gaat verder met Wim Hiemstra als directeur.

Die krijgt al snel te maken met een fusie in 2004 met Harenkarspel. In 2006 komen er opnieuw fusieplannen die in de jaarvergadering van 2006 worden toegelicht. Het is de bedoeling dat Langedijk-Harenkarspel gaat fuseren met Alkmaar-Heerhugowaard e.o. Het hoofdgebouw zal in Alkmaar komen, de directeur ook uit Alkmaar en bovendien het merendeel van het bestuur uit Alkmaar. De leden van Langedijk-Harenkarspel zien dat de fusie eigenlijk een overname is.

Wim Hiemstra vertrekt enkele weken na de jaarvergadering en er komt een interim-manager vanuit de centrale Rabobank Nederland. Die gaat de fusie zo goed mogelijk voorbereiden, want de fusievergadering zal spannend worden. Er is namelijk een 2/3 meerderheid nodig om het door te laten gaan. Op 24 april 2007 is op camping-park De Bongerd in Tuitjenhorn de stemming en een nipte meerderheid stemt voor.

Op 1 juni 2007 heet de bank voortaan **Rabobank Alkmaar e.o.** en is er geen Langedijker naam meer in terug te vinden.

Hadden wij in de periode voor die laatste fusie nog vier kantoren van onze bank in de Langedijk, thans is er nog één kantoor aan de Voorburggracht in Noord-Scharwoude. Daar zijn nog maar enkele medewerkers aanwezig, voor dringende vragen van cliënten of voor een afspraak in één van de spreekkamers. Wel zijn er nog drie geldautomaten van de Rabobank in Langedijk, waaronder die in Sint Pancras.

Banken verdwijnen nog meer door digitalisering

Tot slot nog het volgende: de verdere digitalisering en robotisering heeft verregaande consequenties in alle sectoren van de economie, zo ook in de financiële sector. Een verdere afname van bankkantoren en geldautomaten kan zo maar gebeuren in de toekomst, kijk bijvoorbeeld maar naar de vele pinbetalingen in de winkels en dergelijke.

Ook hier gelden dan weer de enorme uitdagingen die op ons en zo ook op de Rabobank afkomen en die houdt je niet tegen.

Afsluitend kom ik tot de slotsom dat het bankwezen, vooral de Rabobank in Langedijk in de vorige eeuw, zeer betrokken was bij de ontwikkeling van onze mooie gemeente. Circa 90% van alle agrarische bedrijven voor de ruilverkaveling, maar ook erna, waren cliënt bij de Rabobank. Zo was er ook een groot marktaandeel bij de zelfstandige ondernemers, naast de particuliere cliënten.

Het visueel aanwezig zijn van bankkantoren is achterhaald, vroeger op elke hoek een bankkantoor, nu alleen nog een automaat of zelfs dat niet meer.

Door de digitalisering van de 21e eeuw is het banksysteem achterhaald en doet praktisch iedereen nu via een eigen computer/telefoon zijn bankzaken vanuit zijn eigen huis.

Bronnen:

- 'Tussen Plak en Euro', Rabobank Langedijk, uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan in 2004
- 'Lage landen, Hoge sprongen. Nederland in beweging', Rabobank Nederland uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan in 1998
- Eigen archief

Een bloemist in Noord-Scharwoude

Cornelis Dekker, geboren 5 mei 1876 te De Rijp, was de eerste bloemist die een eigen bloemisterij in Noord-Scharwoude begon. Zijn bedrijf was gevestigd op Dorpsstraat 84, de plek waar Gerrit Kleimeer vanaf 1938 zijn levensmiddelenwinkel dreef. Kleimeer had als buurman aan de noordzijde de belastingadviseur W.J. van der Stok. In 1972 werd dit winkelpand gesloopt om plaats te maken voor een administratiekantoor van dit advies- en administratiekantoor. Het huidige huisnummer daarvan is nu Dorpsstraat 566.

Achtergrond van Cornelis Dekker
Cornelis Dekker was een zoon van Jan Dekker en Maartje Roemer, die beiden op jonge leeftijd overleden. Cornelis werd ondergebracht in het weeshuis in Midden-Beemster. Op 30 september 1899 trouwde hij met Maartje Kemp, geboren te De Rijp op 3 december 1878, dochter van Abram Kemp en Grietje Spaan uit De Rijp.

Cornelis Dekkers beroep was volgens de trouwakte fabrieksarbeider; Abram Kemps beroep was in 1878 houtzagers-knecht, in 1899 pakhuismedewerker.

Cornelis en Maartje moeten wel kort daarna zijn verhuisd, want hun eerste kind, Marie Dekker, werd geboren op 19 juli 1900 op de Molenkade en ingeschreven in het bevolkingsregister van Noord-Scharwoude.

Jan, oudste zoon van Cornelis Dekker, bezoekt in 1970 met zijn vrouw Della en dochter Karin zijn geboortehuis Dorpsstraat 566 in Noord-Scharwoude. Jan Dekker emigreerde in de jaren 30 naar Canada.

Op de foto van het bedrijf anno 1906 zien we dat het de Dekkers in de eerste zes jaren van de twintigste eeuw goed is vergaan. Ze hebben twee kinderen, een eigen bedrijf en een dienstbode, keurig gekleed in een wit schort. Ze waren bevriend met mijn grootouders, Jacob Jong en Neeltje de Vries, die hen tot geloof brachten. Na het afleggen van de geloofsbelijdenis in de Gereformeerde Kerk werd hun eerste kind, Marie, pas op wat latere leeftijd gedoopt. Marie was vriendin van mijn twee tantes, Neeltje en Niesje Jong, die beiden als tieners overleden aan TBC.

In de tuin van mijn grootouders Jong plantte Cornelis Dekker een gele roos.

Via stekken is deze plant in onze familie gebleven en staat hij ieder jaar in onze tuin weer opnieuw in bloei.

Het bloemistenbedrijf in 1906. De personen van voor naar achteren zijn: de dienstbode, Marie Dekker, Maartje Kemp met Griet Dekker en achteraan Cornelis Dekker. Twee werknemers zijn nog zichtbaar (bij de kas en de muur met de palmen). Het land is nog niet verkaveld en de Oosterstraat is er helemaal nog niet.

Cornelis was een hardwerkende bloemist. Hij ontwierp tuinen voor vooraanstaande Langedijkers, die in de jaren tussen 1900 en 1918 goede zaken in de groentehandel en export deden. Hij kweekte exotische gewassen en probeerde door kruisingen een roos zonder doornen te kweken. Hiervoor gebruikte hij door hemzelf gebouwde verwarmde kassen.

Op bovenstaande foto zien we verschillende soorten palmen, die hij tegen passende vergoeding verhuurde.

Het bedrijf liep goed. Er waren meerdere werknemers, waaronder de latere bloemist Hendrik Lichtenberg, die zijn bedrijf op de Spoorstraat in Oudkarspel begon. Ook de familie Dekker breidde zich in een flink tempo uit.

De familie anno 1918 – achter het huis, onder de palmen.

Voorste rij v.l.n.r.:

Cornelis met Rensje, Dirk, Maartje met Tiny

Midden: Piet

Achterste rij v.l.n.r.: Jan, Alie, Grietje, Geertje en Maria

Na de Eerste Wereldoorlog verwachtte Cornelis een economische neergang van zaken in de Langedijk. Hij verhuisde met zijn gezin naar Terschuur in Gelderland, waar hij een fruitkwekerij begon. Niet alle kinderen waren blij met de verhuizing: Marie trouwde met Egbert Vonkeman en begon eerst een hoedenwinkel in Zuid-Scharwoude.

Jaap Ootjers met een schuit rode kool in de Voorburggracht in Zuid-Scharwoude

Alie, voor wie Marie een beter passende baan vond, trouwde met Jacob Ootjers, tuinder en 'pikkenier' (Langedijker benaming voor iemand die kleinschalige handel in groenten bedrijft en bij tuinders kleine vrachttjes ophaalt om te laten veilen). Zij woonden op Spoorstraat 54. Op Spoorstraat 56 begonnen Egbert en Marie in de late jaren dertig een zaak in melkproducten, kruidenierswaren en diervoeding, die in 1976 werd beëindigd.

Met dank aan:

Jan Kleimeer voor informatie over pand en levensmiddelenwinkel

Marjolein Ansink voor het restaureren van de foto's

Maartje Barten-Vonkeman en Hennie van

Maanen-Dekker voor de informatie over de familie

Egbert Barten voor correcties

Dick Barten

December 2016

Hoe de familie Cornelissen in Langedijk zo bekend werd

Ruim een jaar geleden hing er bij kapper Jan Cornelissen aan de Willem de Zwijgerstraat in Noord-Scharwoude een briefje aan de deur: de zaak zou per 1 augustus 2016 worden beëindigd. Na 60 jaar werken vond Jan Cornelissen het welletjes. Afgelopen voorjaar belde een andere Jan (Lourens) Cornelissen, oud-Langedijker en nu woonachtig in Leidschendam. Deze Jan Cornelissen, geboren in Oudkarspel, is een oom van kapper Jan Cornelissen en in 1951 naar Den Haag vertrokken om als musicus in de Koninklijke Militaire Kapel carrière te maken. Er kwam interessante informatie boven water en ook kwamen er een aantal mooie foto's tevoorschijn. Genoeg reden om in de geschiedenis te duiken van deze ondernemersfamilie.

Aanplakbiljet op de deur

met de aankondiging

van de sluiting van

de kapperszaak per

1 augustus 2016

(foto Fré Westing)

Tot overmaat van ramp overleed drie weken later ook zijn vrouw Pieterella Voorthuijzen) op 4 augustus 1933.

De zuivelwinkel van Albert Cornelissen, nu Dorpsstraat 751, Oudkarspel, rond 1923

Het begon met de ondernemende broers Albert en Henk Cornelissen

Albert Cornelissen, melkboer en expediteur

Albert Cornelissen was de eerste die naar Langedijk trok. Hij was geboren op 16 mei 1900 te Van Ewijcksluis (toen gemeente Anna Paulowna), waar zijn vader Jan beheerder was van de Anna Paulowna Polder.

Uit het dienstbodenregister van Zuid-Scharwoude blijkt dat Albert tussen 3 maart 1920 en 10 juni 1920 als arbeider in Zuid-Scharwoude werkte, eerst bij J. Korff (A88) en daarna bij J. Veldman (B31). Daarvoor heeft hij in Noord-Scharwoude gewoond, maar daarover is niets terug te vinden. Van 4 juli 1921 tot 15 februari 1923 is hij winkelbediende bij J.G. van Barneveld aan de Dorpsstraat Wijk A no.16 in Noord-Scharwoude, waarvandaan hij vertrok naar Oudkarspel. Op 15 februari 1923 werd hij winkelbediende bij Cornelis Kroon (A213) en daarna bij weduwe Maartje Kroon-Kuilman (A209). Op 15 juni 1923 trouwde Albert met Pieterella Voorthuijzen (geboren 4 april 1899).

Na zijn huwelijk begon Albert op 23-jarige leeftijd een zuivelzaak aan de Dorpsstraat A354 in Oudkarspel (thans Dorpsstraat 751) en een ventwijk. Een lang leven was de melkzaak echter niet beschoren. Op 14 juli 1933 werd Albert vader van een tweeling: zoon Jan Lourens en het andere kind (een meisje) werd levenloos geboren.

Albert Cornelissen op de bezorgfiets, ter hoogte van nu Dorpsstraat 972, Oudkarspel, ongeveer 1923

Albert bleef alleen achter met zijn zoontje Jan. Hierdoor werd het voor hem, ook door een gebrek aan voldoende hulp, steeds moeilijker om zijn zuivelbedrijfje verder op te bouwen en in stand te houden. Uiteindelijk kwam er op 3 oktober 1933 een huishoudster, Immetje Groot uit Bovenkarspel, die ook de opvoeding van zoon Jan op zich nam. Uiteindelijk trouwden Albert en Immetje op 21 mei 1935. Immetje had maar weinig affiniteit met de zuivelwinkel en voelde er dan ook niet veel voor om deze voort te zetten. Ze adviseerde Albert met de zuivelhandel te stoppen, wat hij vervolgens ook deed.

Albert Cornelissen en zijn eerste vrouw Pieterella Voorthuijzen, met paard en wagen aan het melkbezorgen aan de Dorpsstraat te Oudkarspel, rond 1923

Omdat er natuurlijk toch brood op de plank moest komen, zocht Albert iets anders en hij besloot rond 1935 als expediteur te beginnen. Hij verzorgde allerlei transport op de route Alkmaar-Langedijk-Schagen-Den Helder.

De zaken gingen voorspoedig, er kon zelfs een medewerker in dienst genomen worden, en er kwam een tweede vrachtwagen. Dan breekt de Tweede Wereldoorlog uit en aan het einde van de oorlog vorderen de Duitsers de beide vrachtauto's. Albert is hierdoor gedwongen zijn bedrijf te beëindigen en zijn medewerker te ontslaan. Hoeveel pech kan iemand in zijn leven hebben. Albert moet weer opnieuw beginnen en kijkt uit naar ander werk. Hij besluit het ondernemerschap achter zich te laten en laat zich omscholen tot machinebankwerker. Hij kan aan het werk op de Rijkswerf in Den Helder, waar hij tot zijn pensionering zou blijven werken. Hij overleed te Den Helder op 28 februari 1986.

Albert Cornelissen in de vrachtwagen met zijn tweede vrouw Immetje Groot en zoon Jan Lourens Cornelissen, ongeveer 1935

De broers Henk (links) en Albert Cornelissen (rechts) in 1978

Hendrik (Henk) Cornelissen, kapper

Hendrik (Henk) Cornelissen is de jongere broer van Albert. Hij is geboren op 14 mei 1910, ook in Van Ewijcksluis, en overleden in Noord-Scharwoude op 6 februari 1993.

Henk kwam in Langedijk terecht omdat zijn broer Albert daar al woonde. Hij leerde daar zijn vrouw Geertruida (Uut) Bruin (31 mei 1916 – 23 september 1979) kennen. Het stel trouwde op 14 augustus 1936 en ze begonnen samen een kapperszaak aan de Oudkarspelse kant van de Spoorstraat, op nr. A 30 (nu Spoorstraat 75). In de andere helft van dit pand zat de fietsenhandelaar Jan Posthumus. Henk en Uut kregen vijf kinderen: Riet, Gerda, de tweeling Jan en Tiny en tenslotte Lida.

Na de oorlog werd er een pand aan de Noord-Scharwouder kant van de Spoorstraat betrokken (nu Spoorstraat 66), waar in 1946 het 5e kind, dochter Lida, werd geboren. Er werd altijd hard gewerkt en de zaak liep goed.

*Een vroege selfie in de zaak in de Spoorstraat, september 1950.
In de spiegel v.l.n.r. Henk, Uut, Gerda, Tiny en
Riet Cornelissen.*

Interieur van de zaak aan de Spoorstraat op 9 mei 1954

*Kapper Henk
Cornelissen en
zijn dochter Riet
voor de zaak in
de Spoorstraat,
begin jaren '50*

Zo goed, dat in 1955 de zaak verhuisde naar een nieuw pand in een nieuwe wijk van de gemeente Langedijk, aan de Willem de Zwijgerstraat 12 in Noord-Scharwoude. Daarnaast gaf Henk ook nog les aan de kappersschool in Hoorn. Alle kinderen werkten mee in de zaak en het werd steeds drukker. Er werden dames en heren geknipt en net als bij alle kappers werd er ook rookwerk verkocht. Bovendien was er een drogisterij.

*Interieur van de nieuwe zaak aan de Willem de
Zwijgerstraat 12 in Noord-Scharwoude, bij de
opening in 1955*

*Kapper Henk Cornelissen en zijn vrouw Uut bij de opening
van de nieuwe zaak in 1955*

In 1979 overleed Uut op slechts 63-jarige leeftijd en de gezondheid van Henk liet ook te wensen over. Daardoor besloot hij te stoppen met werken en de zaak over te doen aan zijn zoon Jan, die de zaak tot zijn 75-jarige leeftijd heeft voortgezet. Pas per 1 augustus 2016 heeft hij moeten besluiten de zaak te sluiten.

Hiermee kwam er helaas een einde aan een bedrijf dat ruim tachtig jaar heeft bestaan en in die tachtig jaar zijn er duizenden Langedijkers geknipt.

EHBO in de jaren 50 van de vorige eeuw

Het leren aanleggen van verbanden in de jaren 50

Van Wim Bruyn kregen we bovenstaande foto toegestuurd. De foto is genomen tijdens een EHBO-bijeenkomst in de jaren 50 in de vorige eeuw.

De aanwezigen zijn hier druk bezig met het oefenen om verbanden aan te leggen.

Waar de bijeenkomst plaatsvond, hebben we nog niet kunnen achterhalen.

Is het in een woonhuis, bij een huisarts of in een zaal van een café?

Er zijn enkele namen bekend, maar nog niet allemaal.

De man rechts boven is Cor Biersteker

Op de onderste rij van links naar rechts:

? – Paula Weel – Lenie Rijper – ? – Atie Bruyn – Bets Kos (naar Canada geëmigreerd)

We zijn erg benieuwd naar de ontbrekende namen en in welk huis/gebouw deze EHBO-training heeft plaatsgevonden.

We zijn blij als u ons meer informatie kunt geven!

Groete uit Noord-Scharwoude

Allemaal wilden ze 'op portret'. Op de meeste ansichten uit deze tijd poseerden groepen dorpelingen enthousiast. Deze foto werd genomen vanaf de Mosselenbrug en geeft een duidelijk beeld van de bebouwing van de Dorpsstraat rond 1912. Het markante gebouw links achteraan is de villa van de familie Verburg.

Grafsteen op het kerkhof in Noord-Scharwoude

Deze ansicht werd gepost op 19 juni 1912 tussen 4 en 8 uur namiddags en bereikte Oostzaan op 20 juni 1912 om 7 uur in de morgen. De ansicht werd door A. Rijker te Noord-Scharwoude geschreven aan De Jonge Juffrouw Neli Jong, p/a Den Heer H. De Vries, Zuideinde Oostzaan.

De kaart is gefrankeerd met een zegel van twee en een halve cent. Onderaan rechts staat een emissie of druk aanwijzing, het getal 11 33050.

De handgeschreven tekst luidt als volgt:

Lieve Neli. Ik bedank je hartelijk en ook Opoe, voor de aanzicht die je me hebt gestuurd, ik kreeg ze net op mijn verjaardag, van Zus heb ik een mooie ruiker gekregen en een bloemenvaas, dat vond ik toch zo lief van haar. als je thuiskomt krijg je een lekkere reep hoor, denk je wel om Zusjes verjaardag je zal wel erg nieuwsgierig zijn he, wat ze krijgt, en daarom zal je wel weer spoedig thuiskomen is 't niet. nu Opa en Oma bedanken hoor.

Dag Neli

Neeltje (Neli) Jong (1902-1915) was te logeren bij haar grootouders van moederskant die in Oostzaan woonden. Zij was een jongere zus van Niesje Jong. Niesje overleed aan tuberculose in 1911, Neeltje in 1915. Mijn grootvader, Jacob Jong, beschreef op aangrijpende wijze het verlies van een zoon en twee dochters in zijn memoires Voor mijn kinderen.

De Groenteveiling te Noordscharwoude

Dit is de bekende foto van de groenteveiling in Noord-Scharwoude rond 1910. De originele foto was zwart-wit, maar voor de ansicht werd het geheel 'ingekleurd', wat uitstekend was gelukt. De uitgever van de ansicht was C. Levendig Jz. De kaart is genummerd 09 32030.

De kaart is gefrankeerd met een 1 cents postzegel, werd verzonden vanuit Noord-Scharwoude, met de verzenddatum 1 april 1910 8-12V.

Ook deze kaart is gericht aan Neeltje Jong p/a H de Vries. Afzender: van Moe.

Herinneringen aan een schoolreis van de ULO te Noord-Scharwoude

De voorbereidingen

In 1946, dus een jaar na de oorlog, werd besloten om met de kinderen uit de twee laagste klassen van de school een bootreis te maken door Noord- en Zuid-Holland en Utrecht.

De 'Vertrouwen II' van schipper H. Oud uit Oudkarspel en de 'Morgenster' van schipper T. Paarlberg uit Warmenhuizen werden disponibel gesteld tegen vergoeding van de gasolie.

Vele voorbereidingen werden getroffen. Er moest geld gespaard worden en niet te vergeten broodbonnen. Het brood was nog op de bon. Fa. Verburg gaf ons vele blikken groenten mee. Er werd veel georganiseerd, wat wij als kinderen niet allemaal in de gaten hadden, maar het gebeurde wel. Een hele week met z'n allen weg was niet zomaar wat. De algehele leiding lag in de handen van de heren Dullemond en Blauw, met medewerking van de schippers.

Iedereen zal beamen, het werd een fantastische week met een echt avontuur.

Veel zal er vergeten zijn, het avontuur zal iedereen nog wel weten.

Het avontuur

We voeren vanaf Utrecht op de Hollandse IJssel naar Rotterdam. Het was de bedoeling om onderweg brood te kopen. De heer Blauw had vuile handen en ging, net zoals de schippers doen, zijn handen wassen bij het koelwater van de motor. Dat komt met een warme straal uit een opening aan de zijkant van het schip. Dan moet men iets voorover buigen om bij dat water te komen. Dat is natuurlijk voor veel mensen niet gebruikelijk om zo je handen te wassen. Ineens werd de heer Blauw spierwit, wees naar het water en kon van schrik geen woord uitbrengen. Wat was er namelijk gebeurd? Zijn portefeuille met het geld en de broodbonnen dreef in de Hollandse IJssel.

De schippers hebben direct de boeg gewijzigd, gingen rondvaren en hoopten de portefeuille te vinden. Dit lukte niet. Dan maar door naar Rotterdam.

De Vertrouwen II waarmee de ULO de bootreis maakte.

Hier wordt het schip ingezet aan het eind van de Tweede Wereldoorlog om passagiers naar Amsterdam te vervoeren. Na de spoorwegstaking in september 1944 was dit een alternatief voor de trein. Vertrek was bij de Roskamsluis in Noord-Scharwoude.

Foto ULO in Noord-Scharwoude uit 1946. Uiterst rechts staat de heer Blauw, links van hem de heer Zwagerman en daarnaast Jopie Oud.

De onderwijzers waren enorm in de war. Het was tenslotte het geld (als de herinnering goed is 400 gulden) en het waren de broodbonnen van de kinderen. De schippers bekeken het wat nuchterder en zeiden *"alles komt wel goed."* We laten onze week er niet door beïnvloeden, we houden het gezellig voor ons en de kinderen, we varen door. Als we weer terug zijn, gaan we weer bonnen ophalen en geld, ze laten ons in Langedijk heus niet in de steek. Het geld van de schippers was er nog, dus op naar de bakker in Ouderkerk a/d IJssel. Het hele verhaal bij de bakker verteld en wij kregen zonder bonnen brood voor ons allen, met onze belofte de bonnen op te sturen. Op naar Rotterdam. Onderweg samen gevaren, langszij dus. In Rotterdam kwam de waterpolitie op ons af, wat een vloek veroorzaakte bij schipper Oud. Hij dacht een bon kan er ook nog wel bij, hij dacht namelijk dat wij niet aan elkaar mochten varen. Het was echter heel anders. Het zoeken naar de portefeuille op de Hollandse IJssel was gadeslagen door een visser, die het maar een vreemd geval vond dat twee schippers rondjes voeren. Hij dacht ik ga ook maar eens kijken en waarlijk: hij vond de portefeuille die nog dreef. Wat een geluk! De waterpolitie was bereid hem achter ons aan te brengen. Algehele feestvreugde en de heer Blauw kon weer rustig ademhalen!

Een goede nachtrust en een goede les

Nu nog een plekje zoeken om te overnachten. De schippers dachten achter de fabriek van Van Nelle te meren. De heer Dullemond vond dit niet zo'n goed idee, daar het er wemelde van de vrijende paartjes. Dus even verder gemeerd.

De strafcorvee werd kwijtgescholden en de heer Dullemond had bij de verdere schoolreizen altijd een veiligheidsspeld op de binnenzak van zijn colbert . . .

Al met al een geweldige schoolreis met een spannend avontuur.

Een oud-leerling

Naaiclub van de dames Balder

Bij een bezoek aan zijn tante kreeg Martin Wagenaar een foto van rond 1935 in handen.

De foto was gemaakt door Arpad Moldovan, op het schoolplein van de Openbare Lagere School in Broek op Langedijk. Moldovan was een portretfotograaf en een begrip in de regio. Hij was een Hongaar, die in de jaren 20 in Nieuwe-Niedorp was neergestreken.

Er stond bij: *"De naaiclub van de dames Balder"*.

Op de 2e rij van voren herkende hij in het midden zijn oma Maartje Wagenaar-Jonker. Dat wekte zijn interesse en hij probeerde meer namen te achterhalen.

In onze Nieuwsbrief nummer 8 hebben wij deze foto al eens gepubliceerd en Dick Kaas uit Odijk kwam al snel met een waardevolle reactie.

Hij had zijn tante Sijtje (geboren 1922) van het Frabiekspad gesproken en van haar een aantal namen gekregen. Zijn tante gaf verder nog aan dat er op de foto een tongroep staat, maar dat per keer maar 4-6 jongedames naailes kregen. Meestal gingen de eerste jongedames een paar jaar later naar de huishoudschool.

Hoewel nu een aantal namen bekend zijn geworden, missen we er toch nog aardig wat.

Het zou mooi zijn als er lezers zijn die alsnog aanvullingen kunnen geven!

Dit zijn voorlopig de namen die wel bekend zijn:

Rijen van voor naar achter:

1e rij v.l.n.r.:	5e zeer waarschijnlijk Bets van Gelder, 8e Mien Kouwen
2e rij v.l.n.r.:	1e Anna Sybilles Bakker (1e schoonmoeder van Rudi Carrell), 2e Aartje Zuidam, 5e Maartje Wagenaar-Jonker
3e rij v.l.n.r.:	5e Ma Huibers, 7e Geertje den Hartigh (bijnaam Paauw), 8e Ma Smit (Balder)
4e rij v.l.n.r.:	2e Agaath Hopman, 3e Geert Ameide (van de bakker), 4e Ma Strijbis, 7e Ma Kossen (later geh. Kouwen)

De lange weg naar het openluchtzwembad in Noord-Scharwoude

Het is inmiddels al weer een jaar geleden dat ik bij het digitaliseren van mijn krantenarchief een aantal knipsels aantrof over de opening van het openluchtzwembad in Noord-Scharwoude. Op 30 april 2016 bleek het precies vijftig jaar geleden dat het bad werd geopend. Sport Servicepunt Langedijk heeft daarop een foto-expositie opgezet rond de bouw van het bad in het huidige Duikerdel.

Bij nalezing van de artikelen kwam ik tot de ontdekking dat mijn oom, Arie Rootjes, bestuurslid was van het zwembad. Navraag bij mijn tante leverde op dat zij als bedenker van de naam van het bad ('De Reuring') vijftientig gulden had gewonnen en aan de zwemvereniging had geschonken.

Het leek mij wel aardig om na te gaan hoe het zwembad in Noord-Scharwoude uiteindelijk was ontstaan.

Ik dacht als ik een periode van vier jaar daarvoor in de raads- en collegeverslagen van Langedijk duik, kan ik die geschiedenis toch redelijk snel boven water halen. Dat bleek een volledige misrekening te zijn. De aanloop naar het openluchtbad was een hele lange aanloop.

Mijn verhaal begint vlak na de Tweede Wereldoorlog.

*Zwembad Oudkarspel bij 't Waartje in juli 1941
(foto H. Möller)*

*Zwembad in Broek op Langedijk in de ringvaart,
in de 30-er jaren, net voorbij de Muldersbrug*

*(fotoarchief Historische Vereniging Sint Pancras,
foto albums deel 1)*

Na de Tweede Wereldoorlog

Langedijk kende voor en in de Tweede Wereldoorlog twee buitenbaden, een in Oudkarspel bij 't Waartje en een in Broek op Langedijk. Beide lagen in de ringvaart en waren aan het einde van de oorlog afgebroken in de Hongerwinter 1944-1945, toen alles wat van hout was niet meer veilig bleek en uit voorzorg werd verwijderd.

Na de oorlog werd alleen in Oudkarspel de zweminrichting weer opgebouwd, maar dat was ook alles in Langedijk.

Er was grote behoefte aan zwemwater dat schoon, verwarmd en centraal genoeg lag om voor iedereen bereikbaar te zijn.

Een openluchtbad dat hieraan kon voldoen zou heel mooi zijn. Het streven daarnaar bleek echter een langdurige kwestie te zijn als we dat proces volgen.

Het begint als op 16 november 1945 een geïnstalleerde noodraad van de gemeente Langedijk voor het eerst bijeen komt. Deze noodraad vormt tot de eerste officiële gemeenteraadsverkiezing het bestuur van de gemeente.

*De Vrije Alkmaarder, 13 juni 1945,
het houten zwembad in Oudkarspel komt weer terug*

In de vergadering van 23 augustus 1946 stelt de noodraad het door ir. E. Van de Ban ontworpen uitbreidingsplan Centrum te Noord-Scharwoude vast. Dit plan Centrum is 'De Nieuwbouw' zoals iedereen dat nog steeds noemt. De gronden voor het plan moeten nog worden aangekocht en het plan moet ook nog nader worden uitgewerkt. In dit plan komt voor het eerst een zwembad voor. Verder is er ruimte gereserveerd voor 250 woningen, een openbare U.L.O.-school, sportterreinen, een tehuis voor ouden van dagen en industrieterreinen.

Op 2 september 1946 wordt de eerste gekozen gemeenteraad van Langedijk geïnstalleerd met het college H. Schelhaas (burgemeester) en de wethouders Jac. Weel (KVP) en Maarten Kuiper (PvdA). Dit drietal neemt de wederopbouw voortvarend ter hand en hoewel er geen oorlogsschade is in Langedijk, er is wel ontzettend veel achterstallig onderhoud. Bovendien is er een groot gebrek aan woningen. Van burgemeester Schelhaas is ook bekend dat hij al snel initiatieven ontwikkelt om in het Geestmerambacht tot een ruilverkaveling te komen. Hij ziet daarbij ook een uitgelezen kans om bij een dan ontstaan meer een natuurbad te maken, met een strand erbij en groenvoorziening.

(Tussen einde oorlog en 1950 zit er een gat in de archivering wat betreft de zwembaden. Dat is trouwens niet het enige gat, want in de periode tussen 1950 en 1989 zijn er in het archief ook geen Collegebesluiten van Langedijk te vinden.)

Burgemeester Schelhaas is een doener

Burgemeester Schelhaas had in Langedijk de wind eronder. Hij had groot aanzien, beschikte ook over een groot netwerk en werd na de oorlog bijgestaan door wethouders zoals Weel en Kuiper van hetzelfde kaliber. Oud-journalist Maarten Kuiper was van 1946 tot 1961 wethouder voor de PvdA.

Ik denk dat beiden elkaar enorm stimuleerden en inspireerden. Waar Schelhaas de woordvoerder was over een nieuw zwembad, was Kuiper beslist zijn aandrijfmotor.

Dat is later ook terug te lezen in de afscheidsrede van Schelhaas bij het vertrek van Kuiper.

De eerste melding over een zwembad zien we terug in één van de weinig gearchiveerde besluiten van het College van Burgemeester en Wethouders op 15 november 1950:

“De burgemeester deelt mede, dat thans gebleken is dat de plannen tot stichting van een overdekt zwembad niet verwezenlijkt zullen kunnen worden. Na overleg met de heer Van Drunen is komen vast te staan, dat de exploitatie (nadelig saldo van zeker f 15.000,- per jaar) te zwaar is voor de gemeente. De burgemeester komt met een voorlopig plan om nu een open bad te maken in het tweede gedeelte van het woningbouwterrein.

De voordelen springen in het oog:

- a. Goede combinatie mogelijk met gemeentelijk sportterrein, o.a. kleedgelegenheid en douches, enz.*
- b. Minder leidingen nodig voor elektriciteit en water*
- c. Geen toegangsbrug nodig, hetgeen aanzienlijke, ook jaarlijks terugkerende uitgaven voor onderhoud uitspaart*
- d. Goed gelegen in het verlengde van de grote toegangswegen naar het uitbreidingsplan*
- e. Resultaat dus: veel goedkopere exploitatie*
- f. De gemeente heeft de grond reeds in eigendom*
- g. Er zal niet zoveel grond voor woningbouw onttrokken behoeven te worden (vermoedelijk 6-8 huizen)”*

De gemeente-architect wordt opgedragen zo spoedig mogelijk een plan voor de bouw van het zwembad te vervaardigen.

Ook het Nederlandse bedrijfsleven ontvangt de signalen dat Langedijk de wens heeft om een zwembad te bouwen. In het archief zit een brief van een bedrijf uit Ede dat zich al aanbiedt als leverancier van meubels voor de inrichting van het zwembad!

Het college blijft mogelijkheden zoeken tot de bouw van een zwembad in Langedijk.

Op 4 juni 1951 schrijft Schelhaas het Ministerie voor Sociale zaken en Volksgezondheid het volgende:

“Hierbij delen wij u mede, dat de gemeente Langedijk vóór de oorlog twee open zwembaden telde, die tijdens de jaren 1940 – 1945 zijn verdwenen. In een waterrijke, voor de jeugd uiterst gevaarlijke gemeente, als deze, wordt het gemis aan een zweminrichting sterk gevoeld en moet gesproken worden van de noodzaak om op een centrale plaats tenminste één open zwembad te bouwen. Waar de regering het bouwen van zweminrichtingen in het algemeen slechts toestaat voor zeer bijzondere gevallen, verzoeken wij u ons uw mening terzake kenbaar te willen maken.”

Op 24 september 1951 antwoordt het ministerie:

“Naar aanleiding van nevenvermeld schrijven, waarin u mij verzoekt mijn mening betreffende de bouw van een open zwembad in uw gemeente kenbaar te maken deel ik u mede dat in verband met de moeilijk economische omstandigheden, waarin

ons land verkeert, vooralsnog geen toestemming tot de bouw van zweminrichtingen zal worden gegeven."

Kwaliteit van ringvaartwater als inzet om te overtuigen

Weer gaat er ruim een jaar overheen. Burgemeester Schelhaas trekt opnieuw de stoute schoenen aan en wijst in een brief aan de minister wederom op de noodzaak van een open zwembad:

"Noord-Scharwoude, 19 december 1952.

Bij de behandeling van het ontwerpbegroting 1953 hebben diverse leden er bij ons op aangedrongen ten spoedigste over te gaan tot de bouw van minstens één open zwembad. Reeds bij ons schrijven van 4 juni 1951, no. 1869, vestigden wij er uw aandacht op, dat in deze waterrijke, voor de jeugd uiterst gevaarlijke, gemeente het gemis van een zwembad zich sterk doet gevoelen en dat gesproken moet worden van de noodzaak tenminste één open zwembad te bouwen. Onze gemeente telt bijna 9.000 inwoners, zodat o.i. alleen al op deze grond de stichting van een open zwembad verantwoord is. Wij verzoeken u dan ook met de meeste aandrang toestemming te verlenen tot de bouw van een open zwembad in deze gemeente."

In de raadsvergadering van 23 juni 1953 vraagt de heer Volkers (CPN) hoever het staat met de plannen tot stichting van een zweminrichting. De burgemeester zegt dat het college er alles aan doet om Den Haag te overtuigen van de noodzaak van een zweminrichting. Een eventueel plan voor de bouw van een zwembad in het buitenwater zal voor de inspecteur van de volksgezondheid waarschijnlijk niet aanvaardbaar zijn. Aan de gemeente-architect is toch evengoed maar opdracht gegeven het water in de ringvaart te laten onderzoeken. Als het blijkbaar niet linksom lukt, dan zoekt het college wegen om het rechtsom te doen.

De uitslag is nog niet bekend, maar uit een bespreking met de inspecteur van de volksgezondheid Ebels is gebleken dat het stichten van een zwembad in het buitenwater geen schoonheidsprijs verdient. Er is echter geen wettelijke regeling die het stichten van zwembaden in het buitenwater verbiedt. Indien in de toekomst tot stichting van een zwembad zou kunnen worden overgegaan, dan zal dit grote financiële offers met zich medebrengen. Volgens opgaaf van de architect van de bond van zweminrichtingen zou een centraal zwembad in deze gemeente f150.000,- kosten.

Indien er een zwembad moet komen, dan zal de burgerij daartoe het initiatief moeten nemen, waarbij de burgemeester denkt aan een financiële bijdrage van de burgers.

Op 3 juli 1953 schrijft het Instituut Drinkwatervoorziening dat de betreffende watermonsters zijn aangekomen, maar voor een chemisch wateronderzoek zijn de hoeveelheden helaas te klein. Maar in het algemeen is het oppervlaktewater in Nederland van slechte kwaliteit.

Indien gebruikt voor een zweminrichting dient het water in een bassin rondgepompt te worden en moet het worden gefilterd. Het water dient bovendien regelmatig ter keuring te worden opgestuurd naar voornoemd instituut om de kwaliteit te kunnen waarborgen.

Sportraad wordt ingezet

In november 1954 geeft het college de Sportraad opdracht om te adviseren omtrent de oprichting van een zwembad in de gemeente. Tevens wil het college onderzocht hebben voor welk aandeel de burgerij in de stichting en het beheer van het bad in financieel opzicht kan bijdragen.

De Sportraad bezoekt zwembaden in Ermelo en Doorn, schakelt gemeente-architect de Jong in voor een technische toelichting en stuurt op 16 januari 1956 haar bevindingen aan het college. Een zwembad gaat f 300.000,- kosten en tegen een annuïteit van 5% zal er een exploitatietekort van zeker f 12.000,- tot f 15.000,- per jaar zijn.

De Sportraad adviseert nog de mogelijkheden te onderzoeken om het project onder te brengen in P.C.W.-verband (Provinciale Commissie Werkverruiming), waarbij dan de mogelijkheid op een belangrijke subsidieverlening bestaat. Na aanvullende vragen wordt op 12 september 1956 dit advies herhaalt. Waar het zwembad precies zou moeten komen, daarover zijn de leden van de Sportraad het niet met elkaar eens. Een deel ziet het plan graag uitgevoerd in het uitbreidingsplan 'Centrum', dat ligt ongeveer midden in de gemeente. Er is ook een stroming die het gunstiger vindt het bad te stichten in Broek op Langedijk. Om financiële steun uit de bevolking te krijgen, adviseert de Sportraad om op verschillende plaatsen in de gemeente openbare vergaderingen te beleggen en te proberen ook de sportverenigingen en de industrie voor dit project te interesseren.

Door de zwemvereniging „Eigen Kracht" was een verzoek om subsidie binnengekomen. Het benodigde bedrag was f 534,78 en waar genoemde vereniging het enige zwembad beheert dat de gemeente rijk is, adviseerden B. en W. de gevraagde subsidie te verlenen. Daar in deze zwemgelegenheid ook de mogelijkheid tot gemengd zwemmen bestaat, verklaarden de r.k. zich tegen het voorstel. Vrijwel alle raadsleden voerden het woord over deze aangelegenheid en de debatten kregen zelfs een scherp kantje toen weth. Kuiper het standpunt van de rk-fractie bekrompen noemde. De subsidie werd tenslotte verleend.

Alkmaarsche Courant, 1 juli 1948, wrijving over gemengd zwemmen

Tenslotte wordt nog het punt al of niet gemengd zwemmen in het te stichten bad aan de orde gesteld. Een gevoelig punt dat bij het verlenen van subsidie aan het zwembad in Oudkarspel na de oorlog nog tot behoorlijke wrijving in de gemeenteraad kon leiden. De Sportraad probeert dit te vermijden en is met algemene stemmen van oordeel, dat in deze gemeente de gelegenheid moet worden gegeven voor het niet-gemengd zwemmen en/of zonnebaden.

Zo wordt tegemoet gekomen aan de grootste politieke partij in Langedijk, de KVP. In die tijd is het ook nog heel gewoon dat het rooms-katholieke onderwijs een aparte jongens- en meisjesschool heeft.

Maar echt opschieten doet het bepaald niet, gezien het bericht weer enkele jaren later uit de raadsvergadering van 21 december 1959:

"De plannen voor een zwembad hebben mogelijk kans van slagen met behulp van het particuliere initiatief. De Sportraad is met plannen bezig voor een nieuw zwembad. De raad adviseert deze plannen 'voorzichtig te bezien' en wellicht zal het mogelijk zijn met naar verhouding weinig kosten meer, een groter bad te bouwen."

Plannen maken kost geld

In de raadsvergadering van 23 mei 1961, wethouder Maarten Kuiper is intussen opgevolgd door wethouder Van Dijk (ook PvdA), blijkt er een krediet uitgetrokken van f 10.000 voor een plan om een zwembad te maken.

Een landelijke commissie voor zwembaden zal dit plan beoordelen en advies geven, rekening houdend met de grootte van de gemeente, haar omgeving en de draagkracht. Wel is duidelijk dat bijna nergens de begroting voor een zwembad sluitend is te maken, dus de burgerij zal mee moeten doen.

Verschillende raadsleden spreken hun zorg daarover uit, maar vinden ook dat het zwembad er moet komen. Ze hebben wel gehoord dat het naar de drie ton zal gaan, klopt dat? De burgemeester bevestigt dit, maar herinnert eraan dat de situatie in de ringvaart ook niet langer kon met de beide open zwembaden.

Bovendien stelt de Sportnota met nadruk, dat de gemeente tot taak heeft de sport te helpen bevorderen en te stimuleren. Wil men de gemeente leefbaar maken, dan behoort een zwembad daarbij, men denke in dit verband aan de vrije zaterdag.

Wethouders Weel en Van Dijk zijn voor en er moet een exploitatieplan komen.

Raadslid Bruijn zegt dat naast de sport er ook een noodzaak is dat men het zwemmen machtig wordt uit een oogpunt van veiligheid.

Het gaat de goede kant uit en in de Nieuwjaarstoespraak voor 1962 meldt burgemeester Schelhaas:

"De voorbereidingsplannen voor de stichting van een zwembad vorderen. Momenteel vindt er een rondgang door de gemeente plaats voor het winnen van contribuanten. Het blijkt dat er wel daadwerkelijk belangstelling bestaat."

Stichting Zwembad Langedijk

Op 5 oktober 1961 is intussen bij notaris Visser te Zuid-Scharwoude de Stichting Zwembad Langedijk opgericht.

Op 19 maart 1962 schrijft die Stichting aan de gemeenteraad dat uit een door de Nederlandse Heide Maatschappij opgestelde begroting blijkt, dat een aan de moderne eisen voldoende openluchtbad circa f 350.000,- zal gaan kosten. Er moet een jaarlijks exploitatietekort verwacht worden van circa f 10.000,-.

De Stichting kan hiervoor aan particulieren en bedrijven een éénmalige bijdrage vragen of een renteloze lening. Een andere manier is een vaste jaarlijkse bijdrage vragen en het wordt het laatste.

De Stichting vraagt in de brief aan de raad om de grond, 10.800 vierkante meter, ten zuiden van de U.L.O., aan de Stichting te verkopen voor f 7,- per m². en een rekening-courant overeenkomst aan te gaan ter financiering van de stichtingskosten. De totale bouwkosten worden intussen door het Stichtingsbestuur geraamd op f 345.300,-. Voor het eerste jaar is de schatting dat er 5.000 volwassenen en 20.000 kinderen losse entreekaarten kopen en dat er aan 200 volwassenen en 700 kinderen een abonnement verkocht zal worden.

Wil de gemeente de aan te gane geldlening van f 350.000,- garanderen en de rente, aflossing en het eventuele jaarlijkse exploitatietekort voor zijn rekening nemen? Het college stelt de raad voor het zo te doen.

Het zwembad in aanbouw door firma De Geus (online fotoboek van Sport Service Langedijk)

De laatste stappen en veranderingen richting zwembad
Het gaat er dus eindelijk toch van komen!

De besluiten volgen elkaar nu snel op:

3 april 1962 Raad verleent medewerking zwembad

9 juli 1963 Burgemeester Zwart (sinds 1963 opvolger van Schelhaas) zegt dat de stukken binnenkort voor Rijksgoedkeuring worden ingezonden naar het ministerie

30 juni 1964 Raad stelt voor financiële medewerking te verlenen aan het zwembad

In de laatste fase tot de bouw van het zwembad wijzigen zich de inzichten m.b.t. de financiering van het bad. De Stichting Zwembad zal de terreinen toch niet kopen. De gemeente wordt eigenaar van het zwembad en de Stichting zal deze van de gemeente huren.

3 mei 1965 De burgemeester deelt de raad mee dat de bouw van het zwembad bij onderhandse aanbesteding is gegund aan C. de Geus en Zonen N.V. te Broek op Langedijk voor de som van f 403.000,-. Het is de bedoeling dat de gemeente de terreinen en gebouwen in eigendom verkrijgt, de Stichting het bad gaat exploiteren en het nadelig saldo van f 5.000,- op de exploitatiebegroting ten laste van de gemeente komt.

10 mei 1965 De gemeente schrijft aan het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland dat de raad zelf een zwembad gaat stichten.

1 juni 1965 Burgemeester deelt de raad mee, dat op 24 mei de Rijksgoedkeuring is verkregen voor de bouw van het open zwembad, in het uitbreidingsplan Noord-Scharwoude aan de dokter Wilminkstraat te Noord-Scharwoude, kosten f 403.000,-.

20 juli 1965 Goedkeuring Gedeputeerde Staten voor aankoop bouwterrein, gelegen in uitbreidingsplan Noord- en Zuid Scharwoude.

Personeel voor het zwembad

C. de Geus en Zonen N.V. is in juni 1965 met de bouw van het zwembad begonnen. Het fraai gelegen complex op het 1 ½ ha. grote terrein in het uitbreidingsplan Noord- en Zuid-Scharwoude is dan reeds omgeven door bosschages, naar een schetsontwerp van de Koninklijke Nederlandse Heidemij. De bouw vordert en het wordt tijd om in het voorjaar van 1966 het personeel te benoemen.

Tot eerste zwemmeester-bedrijfsleider is benoemd de heer P. T. Gode te Den Helder.

De heer J. Pluister uit Noord-Scharwoude zal als tweede zweminstructeur optreden en mej. R. van Dorsselaar te Oudkarspel is als kassière aangesteld.

Het bad zal op 30 april 1966 feestelijk worden geopend. Het beheer van de kantine is opgedragen aan Peter Hink te Zuid-Scharwoude.

Opening van het zwembad

Op 29 april 1966 is de officiële opening en neemt Stichting Zwembad Langedijk de exploitatie van het bad over.

Omdat burgemeester Zwart wegens familieomstandigheden is verhinderd, kwijt locoburgemeester Jac. Weel

zich van deze taak. Hij hijst bij deze gelegenheid, behalve de Nederlandse driekleur, een zeer artistiek vervaardigde gemeentevlag. Op het linker gedeelte komt het gemeentewapen voor, verderop is een azuurblauwe achtergrond te zien die de hemel uitbreidt met vier sterren, bedoeld als symbool van de vier dorpen van Langedijk.

Het stichtingsbestuur, bestaande uit de heren J. van der Ben, voorzitter; secretaris J.A. Zielstra en de algemeenadjunct A. Rootjes, kan tevreden zijn.

Als sluitstuk van deze belangrijke dag is er nog een receptie in hotel 'De Burg', waarbij tal van geschenken worden aangeboden.

De verschillende baden bevatten al water, de uitkijktoren voor het zwembadpersoneel is bijna klaar (online fotoboek van Sport Service Langedijk)

(online fotoboek van Sport Service Langedijk)

Verscheidene sprekers richten het woord tot het stichtings- en gemeentebestuur, waarbij grote blijdschap wordt uitgesproken over het feit dat na moeizame en jarenlange voorbereiding de Langedijk in het bezit is gekomen van zo'n prachtige zweminrichting.

Voorzitter Van der Ben gaat na de diverse sprekers te hebben beantwoord over tot sluiting van de officiële receptie. De pers schat dat gedurende de eerste twee dagen in totaal al 4.000 zwemlustigen een bezoek aan het nieuwe bad hebben gebracht. Het eerste jaar zal trouwens zeer succesvol gaan verlopen met 127.500 bezoekers.

Langedijk heeft zijn zo lang gewenste zwembad en voorziet inderdaad in de voorspelde behoefte.

Bronnen:

Regionaal Archief Alkmaar

Alkmaarsche Courant

Maarten Kuiper - Een kijkje in de geschiedenis van Langedijk

Sport Service Langedijk – online fotoboek '30 april 1966 – 30 april 2016: 50 jaar zwemmen in Langedijk!'

Grote drukte tijdens de eerste dagen na de opening (online fotoboek van Sport Service Langedijk)

Was ik de eerste?

Een tijdje geleden kreeg ik van Jan van der Weerd uit Zuid-Scharwoude enkele dvd's met gescande foto's om te kijken of er voor de Stichting Langedijker Verleden bruikbaar materiaal tussen zat.

Het bezit van een schuit was in Langedijk van voor de ruilverkaveling gemeengoed. Iedere tuinder had wel een of meer schuiten en ook veel anderen hadden een schuit of roeiboot. Al deze schuiten en roeiboten waren open, dus moest je na iedere regenbui hozen. Daarnaast waren er natuurlijk nog de veel grotere Langedijker vrachtschepen. Maar bijna niemand had in die tijd een plezierjachtje. Jan vroeg zich dan ook af, of hij de eerste aan de Langedijk was met een echt jachtje. Bij het digitaal overnemen van die foto's kwam bij mij het idee op om het bij enkele van die foto's behorende verhaal van Jan aan het papier toe te vertrouwen.

Jan van der Weerd (geboren 6 mei 1928 te Zuid-Scharwoude) aan het woord:

In 1951 ben ik met mijn Annie getrouwd en wij gingen in Zuid-Scharwoude wonen in het bekende huisje dat tussen de Dorpsstraat en de Voorburggracht stond ingeklemd. Onze twee zonen Kees en Dirk zijn daar ook geboren en opgegroeid.

Eind jaren 50 groeide bij ons het verlangen naar het bezit van een eigen bootje. Niet een vlet of roeiboot, zoals iedereen, maar een echt plezierjachtje, waar ik met mijn gezin mee op vakantie kon. Niemand in Langedijk had zo'n plezierjachtje, dus was ik de eerste.

Maar ja, dat geld hè? Zo'n bootje kost veel en dat was voor mij als timmerman – machinaal houtbewerker in loondienst niet op te brengen. Ik kreeg van een kennis een tip dat er in Landsmeer bij een jachtwerf een oud en gammal jachtje op het droge lag. Voor 100 gulden werd ik de nieuwe eigenaar, in die dagen nog een heel bedrag. Een paar dagen later zijn wij met een geleende dekschuit naar Landsmeer gevaren om het jachtje op te halen. Waarom met een dekschuit? Het jachtje kon niet meer varen omdat het lek was en de motor het niet meer deed.

De Andikeja op mijn werf achter het huis van mijn ouders

Maar waar kon ik ons jachtje opknappen? Niet bij ons eigen huis, want daar was natuurlijk geen ruimte omheen. Mijn ouders, iets verderop aan de oostkant van de Dorpsstraat, hadden een diepe achtertuin waar ik mijn jachtje op het droge kon leggen. Ik was dan wel geen scheepsbouwer, maar wel timmerman en het was een houten jachtje, dus dat kon ik wel aan. De bodem en de kiel waren nog goed, maar de rest van het jachtje ..., er was veel werk te doen. Plank voor plank en spant voor spant heb ik het hout van ons jachtje vernieuwd. Regelmatig kwamen er belangstellende dorpsgenoten kijken, zij betwijfelden of mij dit ooit zou lukken.

Vele zaterdagen en andere vrije dagen gingen erin zitten, zelfs een hele vakantie. Eindelijk waren de romp en de bovenbouw klaar, toen kon het glas van de ramen van de kajuit erin en kon er worden geschilderd. Toen ook de motor klaar was en weer ingebouwd, konden we een proefvaart maken.

De afbouw van de Andikeja bij ons huis aan de Dorpsstraat

De proefvaart met onze zoons Kees en Dirk

Het jachtje kreeg een unieke naam, namelijk de Andikeja (een afkorting van de namen van mijn vrouw Annie, mijn zonen Dirk en Kees en mijn naam). Ons jachtje was 7 meter lang, 2 meter breed, maar ook 2 meter hoog! Eindelijk was het zover dat het jachtje ons scheepswerfje kon verlaten. In verband met het stof van de Dorpsstraat hebben wij het afschilderen van de bovenbouw niet bij ons huis gedaan, maar iets verderop aan de Domineessloot.

Het afschilderen aan de Domineessloot

In 1960 konden wij eindelijk op vakantie met ons eigen jachtje, maar voor het zover was, werden wij uitgeleide gedaan door een paar leden van de brandweer van het toenmalige korps van Zuid-Scharwoude, waar ik ook lid van was. In de kleine schuit van Willem Kostelijk was een kleine motorspuit gezet, zo gingen we in optocht door de Voorburggracht.

Maar het buitenboordmotortje van Willem zijn schuit was veel te licht, dus kwamen we amper vooruit. Met hulp van het motorbootje van buurman Piet de Vries ging de sleep tot aan Noord-Scharwoude en daar zijn we gekeerd. Je kunt je voorstellen dat we veel bekijks hadden.

De optocht ter hoogte van de Prinsengracht

Na een aantal jaren met veel plezier met dit jachtje te hebben gevaren, kochten wij een iets groter jacht, een HeWi kruiser van 8,5 meter. Ook aan dit jacht had ik nog het nodige werk. De naam van dit nieuwe jacht werd simpelweg de Andikeja-2. Met dit jacht zijn wij op de laatste zondag voor de ruilverkaveling nog wezen varen, naar de Mosselbrug en de veiling in Noord-Scharwoude. En ook met dit jacht hebben wij daarna nog jaren met veel plezier gevaren.

*Op de Voorburggracht
bij de pastorie in
Zuid-Scharwoude*

Hoe kwam Arie Bruin in een dodenmars terecht?

Arie Bruin (geboren 17 mei 1913) is een van de vele tuinders in Langedijk die gewoon op de akkers werkt en een gezin heeft. Arie is getrouwd met Marie Ursem en heeft in 1944 twee kleine kinderen, Gata (1941) en Lida (1943). Het gezin woont net over de Nieuwe Weg in Noord-Scharwoude, tegenover de winkel van Piet Tromp. Arie is geen lid van een verzetsorganisatie, maar als het nodig is om iets te doen, dan verleent hij zijn medewerking. Zo helpt hij ook om onderduikers onder te brengen.

Op 12 mei 1944 wordt hem gevraagd even iemand aan te wijzen die een kwalijke rol speelt door verzetsmensen te verraden. De kleine bijrol voor hem is om die persoon een paar schoenen terug te geven. Dan weet de verzetsgroep dat dit de verrader is die ze neer moeten schieten. Totaal onverwacht loopt het echter uit op de arrestatie van Arie en wordt zijn verdere leven door dit voorval bepaald.

Hoe een Langedijker tuinder in concentratiekampen terecht kwam en een dodenmars moest zien te overleven om Langedijk ooit terug te zien, daarover gaat dit verhaal.

Arie Bruin, hier op de foto in 1936, 23 jaar oud

Een verrader in de ondergrondse

Jan Verkerk zou als vrijwilliger bij de Waffen-SS zijn gegaan en in Rusland hebben gevochten. Maar terug in Nederland zei hij dat nu zijn doel was het verzet te steunen en de bezetter te bestrijden. Dat wordt geloofd en de ondergrondse in Langedijk wil hem laten onderduiken. De broers Cees en Arnold Henselmans uit Noord-Scharwoude weten nog wel onderduikadressen in Waarland. Drogist en fotograaf Jaap Bakker in Noord-Scharwoude maakt pasfoto's zodat hij een vals persoonsbewijs kan krijgen. Tuinder Arie Bruin uit Noord-Scharwoude heeft een broer in Waarland die in een stolpboerderij woont, achter in het land bij de spoordijk aan de Veluweweg. Alleen per schuit of via een pad te bereiken, dus een veilige plek. Deze Jan Bruin heeft een gezin met vier kinderen en de vijfde op komst, maar laat toch weten dat er nog wel plaats is voor een onderduiker. Januari 1944 krijgt Jan Verkerk een bed in het vierkant van de boerderij en wordt gastvrij opgevangen.

Opeens worden er mensen opgepakt

Enkele maanden gaat alles naar wens, maar begin april 1944 begint duidelijk te worden wat de rol van Jan Verkerk werkelijk is. Goed rondkijken, contacten leggen met de ondergrondse en daarna toeslaan om die mensen op te laten pakken. Zo wordt Jan Bruin meegenomen voor verhoor naar het gemeentehuis van Noord-Scharwoude. Hij wordt stevig verhoord en mag daarna toch weer naar huis, terwijl hij een onderduiker heeft geholpen! Hij vertrouwt het niet en denkt dat er nog wel wat achteraan komt. Op 3 april 1944 worden nog een paar leden van de ondergrondse uit het Waarland gearresteerd, Piet Kuys

en Jan Nieuwboer. Ook zij worden verhoord op het gemeentehuis in Noord-Scharwoude. Niet bekend is dat de ondergrondse op de zolder van het gemeentehuis alles goed kan volgen. Ze horen daar niet alleen alles, ze zien ook door een klein luikje wat zich onder hen afspeelt. NSB-burgemeester Stoutjesdijk zit ook bij de verhoren en wil de werkwijze van de ondergrondse weten, het aantal mensen en zoveel mogelijk namen. Hoewel de gearresteerden weinig loslaten, is Verkerk natuurlijk al genoeg te weten gekomen. Daarom wordt Arnold Henselmans ook opgepakt, evenals Jaap Bakker, hij heeft immers de pasfoto's gemaakt.

Na een nacht in de cel gaan ze alle vier de volgende morgen geboeid en lopend naar het station Noord-Scharwoude, bij de Laanderweg. Jan Bruin is daar ook al, die is van zijn tuinderij gehaald en opgebracht. De nu vijf gevangenen gaan naar een gevangenis in Amsterdam voor verhoor, waar Arnold Henselmans snel weer mag gaan. Ze zoeken meer zijn broer Cees, de andere vier moeten blijven. Niet veroordeeld en toch vastgezet, verhoord worden en niet weten wat er beslist gaat worden. Het is zwaar met elke dag die onzekerheid en de spanning wat er gaat gebeuren, want 's nachts horen ze ook regelmatig dat gevangenen worden afgevoerd. Ruim twee maanden moeten ze in de gevangenis blijven. Opgelucht komen op 13 juni 1944 Jaap Bakker, Jan Bruin, Piet Kuys en Jan Nieuwboer weer vrij. Na de bedreiging dat de volgende keer de strop zal volgen, kunnen ze gaan. Eindelijk ziet Jan Bruin zijn gezin weer en kan hij zijn land weer bewerken.

Maar waar is zijn broer Arie?

Verkerk moet uit de weg geruimd

Terwijl de gearresteerden al weken in Amsterdam zijn, krijgt de schoonzus van Jan Bruin, Nel, bezoek van Jan Verkerk op 12 mei 1944. Onder bedreiging moet haar man Arie Bruin halen uit Langedijk voor ondervraging. Voordat Arie gaat, vraagt hij aan de ondergrondse wat hij moet doen. Hij krijgt de opdracht te gaan en tijd te rekken. Ondertussen wordt contact opgenomen met de in maart 1944 opgerichte Knokploeg (KP) Alkmaar. Zo'n KP helpt onderduikers, doet aan overvallen (o.a. distributiekantoren) en schakelt verraders uit. Zij zullen een paar mensen sturen. De angst is namelijk erg groot dat er door de verraderspraktijken van deze Verkerk nog meer slachtoffers gaan vallen. Deze man moet echt uit de weg worden geruimd.

Arie Bruin heeft tot het eind van de middag een lang gesprek met Verkerk die waarschijnlijk meer informatie uit hem wil krijgen. Verkerk zegt dat er nog schoenen van hem in de boerderij van zijn broer Jan Bruin staan uit de tijd dat hij daar was ondergedoken. Hij wil ze terug en Arie Bruin moet ze ophalen. Ze spreken af dat hij ze 's avonds krijgt in café Wolfswinkel, bij het station van Noord-Scharwoude. Als de KP Alkmaar dit hoort, zien ze dit als een mooie kans om Verkerk neer te schieten.

Hij kent namelijk de KP-ers niet en kan niet vermoeden wat er staat te gebeuren. Twee KP-ers gaan erheen, waaronder Gerard Veldman die hem neer zal schieten. Hij is goed op de hoogte van de omgeving door zijn jeugd. Geboren op de Pikstraat in Noord-Scharwoude, waar hij woonde tot hij vijf was, woonde hij daarna van zijn vijfde

tot zijn twaalfde jaar in het Waarland (Smuigelpolder).

Als Arie nu duidelijk na binnenkomst de schoenen aan hem geeft, dan is duidelijk wie ze moeten hebben. Ze gaan er alvast heen en wachten af. Er is nog weinig bezoek, Arie Bruin komt binnen met de schoenen in zijn hand en loopt naar Verkerk om ze aan hem te geven.

Gerard Veldman trekt zijn wapen en mikt vier keer op het hoofd van Verkerk die zwaar bloedend op de grond valt. Ze laten hem voor dood achter want dit is vast niet te overleven. De caféhouder krijgt de order het eerste halfuur niets te zeggen en de verzetsmensen verlaten snel het café.

Verkerk slechts gewond

Maar wat niemand had verwacht: Verkerk overleeft de aanslag wel en komt weer bij! Het resultaat was namelijk een schampschot, een misser en wat raak was, gaf vooral veel bloedverlies. Maar echt vitale delen zijn niet geraakt. Zwaargewond weet Verkerk de Duitsers te alarmeren en namen te noemen. Nel, de schoonzus van Jan Bruin, krijgt bezoek en haar man Arie Boekel wordt meegenomen naar de gevangenis Weteringschans in Amsterdam. Die zal twee weken worden verhoord voordat hij weer naar huis mag. De twee KP-ers duiken onder en krijgen verder geen last, zij waren voor Verkerk onbekenden. Maar Arie Bruin, die met de schoenen op hem af was gelopen, was bij Verkerk natuurlijk bekend en hij wordt in de vroege ochtend van 13 mei 1944 opgepakt. Zijn dochter Gata is dan nog maar drie jaar, maar herinnert het zich nog goed: "Ik was beneden in de keuken, daar was een trap naar boven naar de slaapkamer en hij kwam door het trapgat in zijn onderbroek naar beneden. Hij werd meegenomen door twee mannen.

Ik vroeg daarna veel naar mijn vader, mijn moeder zag ik soms huilen met het schort voor haar gezicht. Als ik dan vroeg waarom ze huilde, zei ze "maar pappa is er toch niet" en dat begreep ik toen heel goed".

Naar de gevangenis Weteringschans in Amsterdam

Arie komt er niet bepaald met een paar weken vanaf. Hij wordt vanaf 14 mei 1944 in de gevangenis Weteringschans acht weken lang stevig verhoord.

Tot 8 juli 1944 duurt zijn gevangenschap daar. Arie laat niets van belang los, ondanks de met martelingen gepaard gaande verhoren. Hij is dan wel niet zo'n belangrijke verzetsman, maar met die zware verhoren proberen de Duitsers wel andere namen te krijgen van belangrijke personen. Uiteindelijk kan misschien wel een heel netwerk worden opgerold.

Dit is café Wolfswinkel waar de aanslag binnen plaatsvond. Foto uit begin jaren 50, maar café is na 1944 niet veranderd (foto uit familie-archief van Henk Wolfswinkel, kleinzoon van de caféhouder in 1944). Weg rechtsonder buigt af naar station Noord-Scharwoude.

Arie Bruin met zijn vrouw Marie

In een bewaard gebleven briefwisseling met thuis kunnen we volgen hoe hij het daar heeft. Marie houdt hem op de hoogte hoe zijn dochttertjes opgroeien en verder zien we vooral dat ze elkaar enorm missen. Het sterke rooms-katholieke geloof geeft ze daarbij wel veel steun. Om de twee weken mag hij schrijven en om de drie weken een pakket van maximaal 3 kg ontvangen. Daar mag dan weer geen brief bij anders komt het pakket er niet door. Graag tabakswaaren, scheerbenodigdheden en goede zeep en o ja, in 't vervolg de suiker graag beter inpakken want die was over het hele pakket verstrooid . . . Het is misschien om zijn vrouw Marie gerust te stellen, maar *"ik maak het best hoor geen zorgen"*. Omgekeerd schrijft zijn vrouw Marie dat ze het goed redt en dat de kinderen zo groot worden.

Naar kamp Vught

Om toch meer informatie uit hem te krijgen, wordt hij overgeplaatst naar kamp Vught. Dat is in Nederland het enige concentratiekamp dat onder SS-regime staat, zwaarder kan niet. Daar gaan de verhoren door van 8 juli tot 4 september 1944. Van brieven of pakketten is in deze periode niets bekend.

Opeens moet op maandag 4 september 1944 het buitencommando van Vught binnen blijven. Er is sprake van enige paniek in het kamp. Hij hoort niet ver van het kamp het doffe kanongebulder van de oprukkende

Geallieerden. Het lijkt een kwestie van uren voordat het kamp bevrijd zal worden. Maar dinsdag 5 september 1944 (later 'Dolle Dinsdag' genoemd) worden ze in groepen de poort uitgejaagd. Nerveuze SS-ers met honden drijven ze naar een trein op het spoorlijntje dat eerder door gevangenen zelf is aangelegd. Terwijl ze uren moeten wachten, horen ze niet ver weg schoten in het kamp. Waarschijnlijk uit 'de bunker', de gevangenis op het kamp. Ze vermoeden dat anderen worden 'opgeruimd' met een nekschot. Met 80 man in een veewagon gaat de reis naar Sachsenhausen-Oranienburg, ruim 30 kilometer boven Berlijn.

Van Sachsenhausen naar Rathenow

In de wagon kunnen 40 man zitten en 40 staan. Snel een paar afspraken gemaakt: twee groepen wisselen om het uur het zitten en staan af, rouleren voor de ventilatieroosters en alle behoeften in één hoek. Na vier dagen en drie nachten komen ze op 8 september 1944 aan in Sachsenhausen. Daar komt Arie in een buitencommando van 500 gevangenen, waaronder ongeveer 250 Nederlanders uit Vught. Bestemming wordt het subkamp Rathenow, 70 kilometer ten westen van Sachsenhausen. Weer een transport in veewagons, de laatste paar kilometer in looppas, weer begeleid door SS-ers met honden. Op 15 september 1944 komen ze daar aan en begint hun werk in een grote fabriekshal. Daar moeten vleugels gemaakt worden voor de eerste Duitse straaljagers bij Arado Flugzeugwerke. Het rooster is elke dag om 5 uur opstaan, lang op de appèlplaats staan en daarna naar de fabriekshal.

Door het slechte eten (elke dag koolsoep) en het lange werken, vallen steeds meer mensen uit door ondervoeding en uitputting. In de extra koude wintermaanden wordt het nog beroerder in de te dunne gestreepte gevangenispakken. Maar wie het niet meer volhoudt, wordt afgevoerd naar het Hauptlager in Sachsenhausen. Voor herstel, er kwam alleen nooit iemand terug . . . Niet te ziek worden dus, 'Arbeitsfähig' blijven is de enige kans om te overleven. Elke morgen daarom de spanning of er nummers worden toegeschreeuwd wie er als 'Arbeitsunfähig' (arbeidsongeschikt) werd beschouwd. Het gevangenenummer 98358 van Arie Bruin wordt gelukkig aldoor niet afgeroepen.

Ook in dit kamp komen er geen brieven en voedselpakketten via het 'Nederlandsche Roode Kruis' aan. In deze laatste chaotische fase van de oorlog is het waarschijnlijk onbekend wie er in Rathenow zit. Door de vele geallieerde bommenwerpers die de gevangenen horen en zien, blijft wel steeds de hoop op een spoedige bevrijding. Toch duurt de oorlog veel langer dan gedacht en de voeding blijft zwaar onvoldoende om het werk vol te houden. In maart 1945 zijn er nog maar 100 van de 250 gevangenen uit Vught overgebleven. Dat Arie Bruin op 1 april 1945 terug naar Sachsenhausen wordt gebracht, doet vermoeden dat gevangenenummer 98358 toch op de appèlplaats is afgeroepen wegens 'Arbeitsunfähig' . . .

De plaatsen waar Arie Bruin zat in Duitsland

Russen en Amerikanen komen steeds dichterbij, dodenmarsen beginnen

En dat terwijl eind maart 1945 In de verte echt duidelijk kanonnen te horen zijn, het front komt dichterbij! Wie zal ze komen bevrijden, Russen of Amerikanen? Rathenow zal op 24 april de SS-ers zien vluchten en op 26 april 1945 de Russen het kamp zien bevrijden. Voor Arie Bruin is dat niet belangrijk meer: hij zit immers per 1 april 1945 al in Sachsenhausen. Daar komt het front ook steeds dichterbij, maar dit kamp wordt op 21 april 1945 ontruimd. Duizenden nog fitte gevangenen worden lopend meegenomen richting Lübeck, ruim 200 kilometer noordwaarts. Gelukkig is Arie ook nog fit genoeg bevonden en loopt met de massa mee. De nazi's proberen op deze manier de sporen van de concentratiekampen uit te wissen door wie nog kan lopen uit de kampen te halen. Tijdens deze later genoemde 'dodenmarsen' is maar een ding belangrijk: het tempo volgen. Wie aan de kant van de weg gaat liggen of zitten, die wordt met een nekschot afgemaakt door een bewaker.

Ze hebben ruim een week gelopen als ze op 29 april 1945 in het bos van Grabow-Below aankomen. Lübeck is nog bijna 100 kilometer verder, maar de geallieerde legers zijn nu zo dichtbij dat verder lopen niet meer kan. Omheind met prikkeldraad en met bewaking wachten ze in dat bos af wat er gaat gebeuren. Ze slapen op de grond of in kuilen, eten kruiden en wortels die in het bos te vinden zijn en anders de bast van de bomen. In dat bos sterven daarom nog eens ruim 100 gevangenen. Een delegatie van het Internationale Rode Kruis onderhandelt intussen met de SS over voedselpakketten en een noodhospitaal in Grabow. In dit kleine gehucht worden ze definitief op 1 mei 1945 bevrijd en met auto's van het Rode Kruis naar Lübeck vervoerd. Daar neemt het Zweedse Rode Kruis het over en krijgt Arie de zorg die hij nodig heeft. Hij is

ziek, heeft TBC en is ernstig verzwakt door alle ontberingen. In Lübeck krijgt hij twee weken lang de juiste verpleging. Langzamerhand kan hij weer denken om naar een normaal bestaan terug te keren. Terug ook naar Lange dijk en naar zijn gezin. Daar heeft trouwens vanaf begin september 1944 niemand meer iets van hem vernomen, acht maanden lang.

Terug naar Nederland en weer brieven schrijven

Op 15 mei 1945 brengt een auto hem over de grens bij de provincie Groningen en naar het ziekenhuis in Winschoten. Hij is nog te ziek om naar huis te mogen, maar brieven schrijven gaat wel. Na een kort briefje als levensteken schrijft hij op 21 mei 1945 uit Winschoten een lange brief aan zijn vrouw Marie, waarin onder andere staat:

"Lieve Marie, Eindelijk dan een brief. Ik hoop dat je 'm in goede gezondheid ontvangt. Vermoedelijk heb je toch al bericht gehad. Ik maak het naar omstandigheden heel goed, ik begin al weer rond te wandelen. Maar voordat ik weer helemaal op krachten kom, zal nog wel een tijdje duren. Maar dat is niet zo erg, als ik eerst maar thuis ben dan komt dat vanzelf wel. Ik hoop alleen dat ik gauw een brief terug ontvang waar de hele toestand wat de familie aangaat in staat. Vooral jou, Gata en Lida. Hartelijke groeten voor de gehele familie speciaal voor jullie drie schatten en een dikke zoen voor jou beste Marie, Gata en Lida. Van je liefhebbende man en vader. Tot wederziens."

Blij verrast met zo'n plotseling bericht schrijft zijn vrouw Marie op 29 mei 1945 terug. Korte samenvatting daarvan: *"Hè Arie gelukkig weer eens wat van je, ik dacht eerlijk dat je er niet meer was. Ik had zo'n angst voor je. Ik ben erg blij met je bericht hoor ik sprong een gat in de lucht. Met mij, Gata en Lida gaat het best hoor. Geen honger nog gehad. Gata is zo groot geworden daar zal je van opkijken. Ze vraagt wel aldoor naar je: "wanneer komt pappa nou eens thuis". Nu Arie ik hoop van gauw hoor want ik krijg ook verlangst naar je."*

Monument in het bos van Grabow-Below voor de slachtoffers van de dodenmarsen uit Sachsenhausen en Ravensbrück

Rienus Steenhorst, Noordscharwoude, aangekomen in De Leur bij Breda.
Arie Bruin, Noordscharwoude, thans in het noodziekenhuis te Winschoten (uit gevangenschap).
Kl. Hart Jz., Zuidscharwoude, Dinsdagavond thuisgekomen van Osnabruck.
G. Keppel, Zuidscharwoude, aangekomen in Mierloo.
P. Henweer, Zuidscharwoude, aangekomen in Neer.
P. Schoenmaker, Jz. Zuidscharwoude, aangekomen in Eindhoven.
C. Rutsen, Zuidscharwoude, aangekomen in Hengelo.
H. Groenveld, Zuidscharwoude, bericht ontvangen.
K. Leeuwrik, Zuidscharwoude, aangekomen te Baarle Nassau.
J. Buter, Zuidscharwoude, Zaterdagavond thuisgekomen.
G. Kramer Nz., Zuidscharwoude, Zaterdagavond thuisgekomen.

Nieuwe Langedijker Courant van 31 mei 1945, berichten over Langedijkers die terugkeren

Daar zijn we ook niet voor getrouwd he om een jaar bij mekaar vandaan te wezen. En Lida nou die kan je niet meer hoor. Arie wat zal het een feest worden als je thuis kom, ik verlang er naar hoor want ik mis je erg. Zoenen van Gata en Lida en van mij, je steeds liefhebbende vrouw en tot ziens schat."

In de Nieuwe Langedijker Courant staan regelmatig berichten over de Langedijkers die uit het buitenland zijn teruggekeerd. Het is in die tijd toch spannend of die meer dan honderd Langedijkers die in het buitenland zijn wel allemaal terugkomen. Soms komt er ook een triest bericht, soms snel maar dat kon ook maanden of jaren duren na een vermissing. In de uitgave van 31 mei 1945 staat in het rijtje namen ook Arie Bruin vermeld, al is het dan dat hij nog in het ziekenhuis in Winschoten ligt.

Op 12 juni 1945 schrijft Arie uit Winschoten dat hij wat betreft zijn ziekte naar huis mag. Maar ook dat als zijn vrouw geen kans ziet hem thuis te krijgen, ze zo gauw mogelijk terug moet schrijven. Dan wil hij zelf proberen weg te komen. Het vervoer of de kosten daarvan lijken hier een probleem te vormen. Maar later in juni wordt hij op feestelijke wijze op de Nieuwe Weg ingehaald, wat familie en vrienden hadden geregeld. Dochter Gata (toen vier jaar) weet nog heel goed hoe blij ze was.

Hoe nu verder

Zodra hij er toe in staat is, gaat Arie eerst naar het gemeentehuis in Noord-Scharwoude. Op 11 juli 1945 stapt hij daar naar binnen en vraagt om formulieren die

daar zijn om inlichtingen over anderen te geven. Veel families zitten natuurlijk te wachten op berichten wat er met hun dierbaren is gebeurd. Hij vult acht formulieren in over de mensen die hij heeft zien overlijden.

Drie gaan over het overlijden in kamp Rathenow, met steeds *"heb ik persoonlijk vastgesteld dat tengevolge van algehele uitputting, een natuurlijke dood is gestorven"* en daarna de naam en wat hij nog meer van zo iemand weet.

Op vijf formulieren vult hij in wie er tijdens de dodenmars is bezweken, waaronder zijn vriend Piet Klijbroek uit Warmenhuizen. Die was opgepakt wegens het verbergen van onderduikers.

Terug in Langedijk en bij zijn gezin moet Arie proberen zijn vorige leven weer op te pakken, ook zijn werkzame leven. Tijdens zijn afwezigheid stond zijn tuindersbedrijf stil en waren er geen inkomsten. Steun door dokter Destrée uit Sint Pancras (waar zijn vrouw Marie had gewerkt) en een uitkering van het Nationaal Fonds voor Bijzondere Noden had zijn gezin toen door het laatste oorlogsjaar heen gesleept. Die uitkering is echter gestopt op 31 mei 1945 en pas vanaf december 1945 komt er steun door de Stichting 1940-1945. Nu hij zijn tuinbouwbedrijf weer moet voortzetten om zijn gezin te onderhouden (er worden nog vier kinderen geboren), wordt duidelijk dat dit niet meer gaat. Als gevolg van de doorstande ontberingen is hij lichamelijk niet meer in staat het werk op de akker vol te houden. Hij werkte altijd samen met zijn broer Jan en die moet nu alleen verder.

Maar Arie Bruin heeft eergevoel en wil van de steun af. Hij heeft ook het idee dat de uitkering bekostigd wordt met Duits geld en dat wil hij zeker niet aannemen.

Ondergeteekende Bruin, Adrianus, geboren 17 Mei 1917 te Noord-Scharwoude, van beroep tuinbouwer, en wonende Noord-Scharwoude B 91 verklaart het navolgende:
Gedurende de afmarsch van het kamp Oranienburg (Dld) naar Lübeck welke plaats vond op 21 April 1945 werd door mij als uitvaller waargenomen: Kleibroek, Petrus, oud plus minus 59 jaren, van beroep veehouder, wonende te Warmenhuizen, mij als vriend persoonlijk goed bekend, zoodat verwisseling van persoon uitgesloten moet worden geacht.
Nadat hij uitgevallen was en aan de kant van de weg was gaan liggen, zag ik dat een van de bewakers naar hem toeging, zijn revolver trok en hem met een schot in de nek doodde.
Wat er nadien gebeurde is mij onbekend, daar de opmarsch weer werd hervat.
Noord-Scharwoude, 11 Juli 1945
A. Bruin

Verklaring van overlijden van zijn vriend Piet Klijbroek

Hij weet dat in de zomer van 1948 een laatste onderzoek van het Consultatiebureau voor T.B.C.-bestrijding waarschijnlijk zal opleveren dat hij genezen wordt verklaard. Hij is van plan dan per 1 augustus 1948 voor de uitkering te bedanken. Het bestuur van de Stichting 1940-1945 maakt zich echter sterk voor hem om toch een invaliditeitspensioen aan te vragen. Het sterke vermoeden leeft dat bij hem een inzinking op de loer ligt. Er komt een steunverklaring dat na onderzoek is gebleken dat Arie Bruin "zich gedurende de vijandelijke bezetting in Nederlands nationale zin niet onwaardig heeft gedragen" (september 1948).

'Niet onwaardig', het zal wel goed bedoeld zijn, maar met dat laatste oorlogsjaar vol ontberingen zou je sterkere formuleringen verwachten.

Wat zeker helpt is dat Frans Slot uit Noord-Scharwoude, voorman uit het verzet, hem ook aanraadt de aanvraag in te dienen. Arie heeft er vrede mee, dient de aanvraag in en na goedkeuring gaat dat ondersteunende invaliditeitspensioen vanaf december 1948 in. Hij mag er als 'los arbeider' wel bij werken en probeert dat ook te doen. Bij voorbeeld als transportarbeider voor de groenteveilingen bij de spoorwagens.

Eind jaren 50 wordt bekend dat de regeling wat betreft de pensioenen van de Stichting 1940-1945 zal gaan stoppen. Wie nog aanvraagt kan meedoen, daarna kan het niet meer. Arie is niet van plan daar aanspraak op te maken. Pas na sterk aanraden, van enkele kameraden uit zijn tijd in de concentratiekampen en van zijn kinderen, vraagt hij het toch maar aan. Dat blijkt een goede beslissing te zijn.

Nieuwe fase na volledige afkeuring

Want als hij 53 jaar is, kun je zeggen dat hij wat werken betreft 'op' is. Dan blijkt het plezier van het goed geïndexeerde pensioen en breekt eindelijk een periode aan

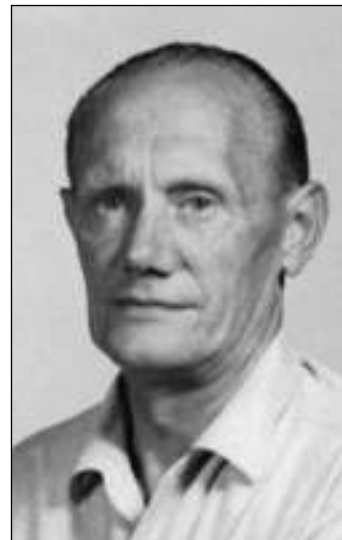
Na de oorlog (foto augustus 1946 of 1947) kunnen Arie (links) en broer Jan Bruin (rechts) weer vrij met hun kroost op straat lopen, hier dichtbij het huis van Arie, op de achtergrond de Nieuwe Weg.

De kinderen van Arie: 1e links is Gata en de 3e links is Lida, aan de hand van haar vader.

zonder financiële zorgen. Hij leeft op, kan eens met zijn vrouw vakanties houden en zijn broze gezondheid (nieren behoorlijk kapot geslagen tijdens gevangenschap) goed in acht nemen.

Hij hield altijd nog contact met drie kameraden uit zijn tijd van de concentratiekampen en een van de drie kameraden is nog bij zijn begrafenis aanwezig.

Arie overlijdt in 1993, enkele dagen na zijn 80e verjaardag in 1993.

Arie Bruin op latere leeftijd

Dat hij nog de leeftijd van 80 jaar heeft weten te bereiken, is na dat slopende laatste oorlogsjaar een prestatie op zich. Het zegt ook veel over zijn mentale weerbaarheid, de weerbaarheid die de Duitsers ook al nooit hadden kunnen breken.

Diezelfde weerbaarheid stelde hem in staat nooit voor zijn kinderen een getraumatiseerde vader te zijn. Gata: "wij merkten daar niets van, hij deed juist alles voor zijn gezin".

Slotopmerkingen

- Schutter Gerard Veldman werd in een actie van het verzet met een wapendropping in de Slag bij Rustenburg op 11 oktober 1944 gedood door een kogel.
- Herman Wolfswinkel (1921-2013), zoon van de caféhouder, verklaarde mij ooit dat een van de kogels van de aanslag altijd in een plank van de vloer was blijven zitten.
- Een latere eigenaar verklaarde mij ooit dat die plank na een verbouwing nog een tijdlang op de zolder was bewaard. Later is het café gesloopt en is er op dezelfde plaats een geheel nieuw pand gebouwd.
- Onderzoek naar een veroordeling van Jan Verkerk na de oorlog door het Bijzonder Gerechtshof liep vast. Er zou ook sprake kunnen zijn van een schuilnaam, daar is nog diepgaander onderzoek voor nodig.

Bronnen:

- Familie-archief Bruin
- Toendertoid, nummer 6, mei 1995, uitgave Stichting Waarland van Toen
- Diverse kranten
- Interview met dochter Agaath Bruin
- Informatie dodenmarsen op het internet

Het nieuws van 100 jaar geleden

In de wereldgeschiedenis was 1917 een cruciaal jaar. Het was het derde jaar van de Eerste Wereldoorlog, in Rusland breekt de Februarirevolutie uit en Amerika raakt op 6 april 1917 betrokken bij de Eerste Wereldoorlog, wat het verloop van die oorlog drastisch veranderde.

Maar ook in Nederland was 1917 een belangrijk jaar. Het algemeen kiesrecht voor mannen werd ingevoerd, dus actief en passief kiesrecht. Maar nog belangrijker is de invoering van het passief kiesrecht voor vrouwen (het recht om gekozen te worden), het duurde nog tot 1919 voordat het algemeen kiesrecht ook voor vrouwen zou worden ingevoerd in Nederland.

Op 28 juni 1917 ontbrandt in Amsterdam het zogenaamde Aardappeloproer, gedreven door de armoede en voedselschaarste tijdens de Eerste Wereldoorlog. Door een foute distributie door de regering en lokale overheden wordt in Amsterdam een voedseltransport, bestemd voor het leger, door een menigte vrouwen uit de Jordaan geplunderd. Hierna bleef het nog dagenlang onrustig in Amsterdam en de rest van Nederland. Pas nadat het leger opdracht kreeg om met scherp te schieten en er 9 doden en talrijke gewonden waren gevallen, luwde het oproer. Wat was er van dit alles in Langedijk te merken?

Dit jaar heb ik er voor gekozen om bij een aantal onderwerpen het nieuws van dat jaar als verhaal neer te zetten. Bij de ongevallen, branden, misdaad en overige berichten heb ik dit niet gedaan.

Gevolgen Eerste Wereldoorlog

De berichten die in de kranten in 1917 worden geschreven, over de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog voor de inwoners van Langedijk, gaan enerzijds over de hoge prijzen voor aardappelen en groenten en anderzijds over de schaarste, distributie en hoge prijzen van allerhande andere goederen.

Groenteprijzen

Waar in voorgaande jaren de Zwarte Piet van de hoge prijzen voor aardappelen en groenten vrijwel steeds naar de tuinbouwer ging, gaat deze in 1917 steeds meer naar de groentehandelaars en het gebrekkige distributiesysteem van de regering. Verschillende Langedijker groentehandelaars krijgen in de kranten het verwijt, dat zij door het vasthouden van aardappelen en groenten uit zijn op prijsopdrijving en dus speculatiewinst en ook van frauduleuze uitvoer.

Op diverse momenten in het jaar vinden zogenaamde koeltellingen plaats, om de voorraad kool te bepalen voor de voedseldistributie.

Voor het loof van wortelen en voor koolbladeren worden hoge prijzen betaald door de groentedrogerijen die in alle tuinbouwgebieden worden opgericht. Op de grens van Broek op Langedijk en Zuid-Scharwoude is zo'n groentedrogerij opgericht en ook Verburg bouwt een groentedrogerij.

Eind juni, begin juli verschijnen er berichtjes in de kran-

ten dat de aardappeloogst is begonnen en dat de opbrengst bevredigend is. In De Telegraaf van 29 juni 1917 verschijnt een bericht waarin een telegram van de minister van Landbouw wordt geciteerd dat er binnenkort weer volop aardappelen verkrijgbaar zullen zijn. Is dit om de gemoederen te sussen in verband met het Aardappeloproer?

Schaarste en distributie

Door het gehele jaar 1917 verschijnen er berichten over problemen voor de bevolking door een gebrek aan veel verschillende goederen.

Ons Blad – RK Nieuwblad voor N-H, 17 maart 1917

Als eerste het gebrek aan meel, op verschillende momenten kan er geen brood worden gebakken door de bakkers. De bakkers worden ook getroffen door het gebrek aan brandstof, zodat zij hun ovens niet kunnen stoken.

Diverse berichtjes gaan over concentratie van de bakkerijen in de Langedijker dorpen, maar steeds stranden deze plannen. Alles blijft bij het oude en iedere bakker bakt zijn broden in zijn eigen oven.

Schager Crouant, 30 januari 1917

Dat gebrek aan brandstof raakt de inwoners van Langedijk op vele manieren.

De gasfabriek heeft te weinig steenkool om gas te produceren, waardoor scholen niet verlicht kunnen worden en moeten sluiten en de inwoners niet kunnen koken.

Door het gebrek aan steenkool, olie en turf kunnen de scholen ook niet verwarmd worden en moeten ook daarom sluiten. De inwoners hebben gebrek aan steenkool en turf om hun huizen te verwarmen.

De tuinders hebben gebrek aan petroleum om hun kool-schuren te verlichten in de donkere wintermaanden en om deze vorstvrij te houden. De schippers kunnen hun schepen niet laten varen door een gebrek aan petroleum, daarom dreigt de groentedistributie gevaar te lopen. Door het gebrek aan brandstof kunnen de smeden hun smidsvuur niet brandend houden etc..

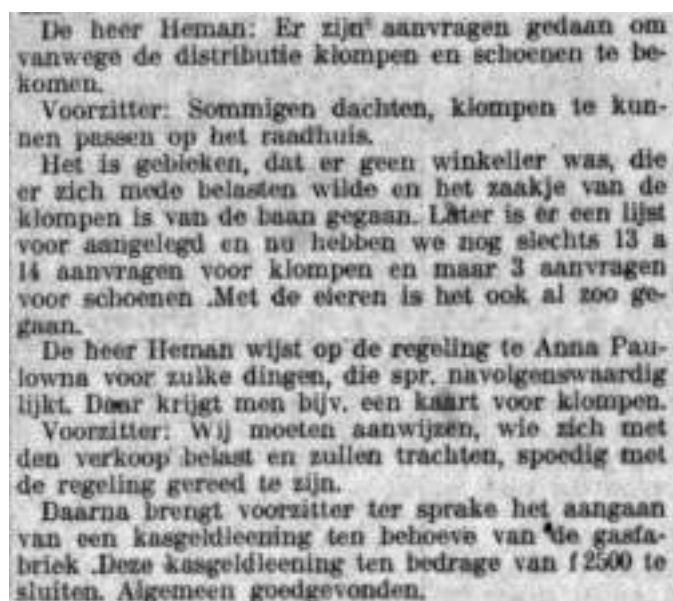
De groentedistributie dreigt in oktober opnieuw gevaar te lopen door een groot gebrek aan wagons. Tot overmaat van ramp kondigt de regering per 15 oktober 1917 een verbod aan op het vervoer per spoor van kool en andere tuinbouwproducten.

Enkele opmerkelijke berichtjes over de schaarste etc.

Schager Courant, 29 september 1917

Uit een verslag van de gemeenteraad van Oudkarspel:

Schager Courant, 31 december 1917

Veilingen en spoorlijnen

Zowel de veiling in Broek op Langedijk als die in Noord-Scharwoude zijn genoodzaakt uit te breiden. De veiling in Broek op Langedijk besteedt het werk aan voor het bouwen van twee houten pakhuizen bij de veiling. De veiling in Noord-Scharwoude besteedt zelfs meerdere werken aan, namelijk een paardenstal bij de laadplaats, een loopbrug tussen de steigers etc. en het buitenom verven van de gebouwen.

In advertenties laten de veilingen van Broek op Langedijk, Noord-Scharwoude en Warmenhuizen weten wanneer dat jaar voor het laatst rabarber en nep worden geveild.

Schager Courant, 14 augustus 1917

De spoorlijnen van zowel Broek op Langedijk als Noord-Scharwoude draaien goed, want beide hebben een aardige winst gemaakt. De N.V. Spoorlijn Station-Dorp Noord-Scharwoude laat weten een dividend van 2% te zullen uitbetalen.

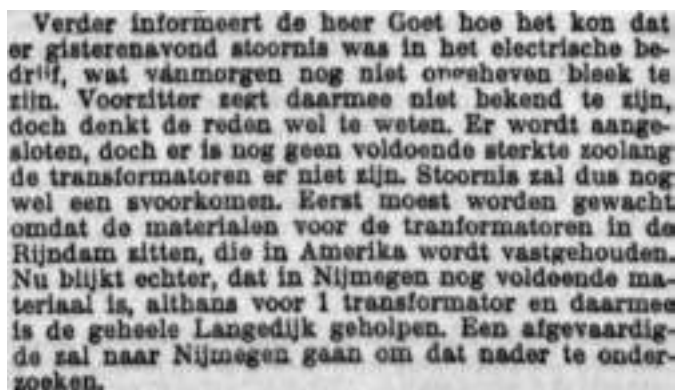
Electrificatie

Staan er in de eerste maanden van 1917 nog berichtjes in de kranten over een uitbreiding van de gezamenlijke gasfabriek en de daarvoor benodigde lening, enkele maanden later staan er berichtjes in de kranten over de aansluiting van de Langedijk op het Provinciaal elektriciteitsnet. Vanaf juni raakt de elektrificatie in een stroomversnelling, want half juni wordt in een gemeenschappelijke vergadering van de vier Langedijker gemeentebesturen besloten tot elektrificatie. Al in juli wordt begonnen met de aanleg van een ondergrondse kabel vanaf Heerhugowaard via Broek op Langedijk naar Oudkarspel. Hoewel regen de werkzaamheden vertraagt, is de aanleg begin augustus al gevorderd tot Oudkarspel. Als eerste worden grotere bedrijven aangesloten. Ook de aanleg van transformatorhuisjes verloopt voorspoedig, maar de benodigde transformatoren blijken nog aan boord van de Rijndam, die in Amerika wordt vastgehouden.

Ons Blad – RK Nieuwblad voor N-H, 28 augustus 1917

Uit een verslag van de gemeenteraad van Oudkarspel

Schager Courant, 23 oktober 1917

Schoolkwestie

Er zijn twee onderwerpen die regelmatig terugkomen in de pers in de loop van 1917.

Ten eerste het salaris van het onderwijzend personeel, toen nog een aangelegenheid van iedere afzonderlijke gemeente.

Na heel veel overleg en gesteggel beslist de gemeenteraad van Broek op Langedijk tenslotte tot een salarisverhoging voor de onderwijzers in vaste dienst.

Het personeel van de openbare school in Zuid-Scharwoude heeft een schrijven aan Gedeputeerde Staten gericht met het verzoek de salarissen van de onderwijzers in vaste dienst gelijk te trekken met het salaris van het onderwijzend personeel in tijdelijke dienst.

De onderwijzers in tijdelijke dienst ontvangen een hoger salaris dan de onderwijzers in vaste dienst.

In Staatscourant van 9 juli 1917 staat dat de gemeenteraad van Zuid-Scharwoude besloten heeft de jaarwedde van P. Schoenmaker te verhogen naar f 43,- voor het schoonhouden der privaten in de openbare lagere school. Ook de kwaliteit van het onderwijs komt in het gedrang, zie onderstaand bericht.

Schager Courant, 4 april 1917

Een tweede onderwerp is het bijzonder onderwijs.

Door de stichting van een RK lagere school dreigt het leerlingenaantal van de openbare school in Zuid-Scharwoude zover terug te lopen, dat er onderwijzend personeel dreigt te worden ontslagen.

Als onderdeel van een groter artikel in het RK Dagblad Het Centrum van 29 december 1917 wordt gemeld, dat een vermogend ingezetene van Noord-Scharwoude voor de bouw van een RK lagere school aan de Langedijk een renteloos voorschot van f 50.000 heeft geschonken, toentertijd een vermogen!!

Ongevallen

Rotterdams Nieuwsblad, 4 januari 1917

In de Rotterdamse haven zinkt ms. Deo Labora van D. Leek uit Zuid-Scharwoude, de schipper en zijn zoon zijn gered en op het politiebureau van droge kleding voorzien.

Schager Courant, 31 januari 1917

Op de laadplaats in Noord-Scharwoude grijpt een rangerende locomotief een boerenwagen met kool, met een domino-effect met nog drie wagens tot gevolg. De arbeider op één van die wagens komt onder de wagens terecht en is met onbekend letsel naar dokter Vogelenzang in Oudkarspel gebracht.

Schager Courant, 10 februari 1917

In Oudkarspel komen twee vrouwen en een kind door het schrikken van het paard onder een hooiwagen terecht. Een van de vrouwen raakt gewond.

Schager Courant, 14 juni 1917

In Noord-Scharwoude raakt een 2-jarig jongetje 's avonds tijdens het spelen in het water en verdrinkt jammerlijk. Pas de volgende morgen wordt het gevonden.

Nieuwsblad van het Noorden, 15 juni 1917

Op het Oosterdel is het zeiljacht van T.K. uit Broek op Langedijk omgeslagen. De schipper, zijn vrouw en hun 5 kinderen raken te water. Een tuinbouwer die op een akker aan het werk is, is met zijn akkerschuitje snel ter plaatse. Hij weet het hele gezin te redden, hoewel twee meisjes onder het zeil zijn geraakt en de oudste zoon van 15 al geheel onder water.

De Tijd, 31 augustus 1917

In Noord-Scharwoude is het 3-jarig dochttertje van de heer D. in een stukje peer gestikt.

De Tijd, 24 december 1917

De 70-jarige A.K. uit Oudkarspel loopt 's avonds over het ijs bij de vaargeul langs het Waardje, tot hij door het ijs zakt en jammerlijk verdrinkt.

Branden

Ons Blad – RK Nieuwblad voor N-H, 20 januari 1917

Bij J. Ruis in Oudkarspel is een begin van brand. Door moedig optreden van de burens is men de brand spoedig meester en blijft het bij een binnenbrandje.

Schager Courant, 30 mei 1917

Maandagmiddag brandt een schuurtje van M.B. in de Woudmeer af. Jongens en brandglazen zouden de oorzaak zijn.

Schager Courant, 30 mei 1917

Maandagavond barst boven Oudkarspel een kort en hevig onweer los.

De bliksem slaat in de schoorsteen in van J. Breed op de Kroonstraat. Er is geen brand, maar op de zolder is een verwoesting aangericht.

Ook een koe in de wei van M.B. is door de bliksem dodelijk getroffen.

De Tribune, 17 juli 1917

Misdaad, mishandeling en zo

Met enige regelmaat staan in 1917 berichtjes in de kranten van misdaden en mishandelingen in Langedijk of door inwoners van Langedijk. Ik heb een greep uit deze zaken genomen.

Helaas wordt het uiteindelijke vonnis lang niet altijd gepubliceerd.

Schager Courant, 1 februari 1917

Twee oud-werknemers van de groentenfabriek van Verburg moeten zich voor de rechter verantwoorden voor de diefstal van drijfriemen uit de fabriek (red. zie Otterplaat 2016).

De officier van justitie eist tegen beide 5 maanden gevangenisstraf.

Schager Courant, 8 februari 1917

Eén week later moet weer een oud-werknemer van Verburg zich voor de rechter verantwoorden. Als knecht op een van de bedrijfsboerderijen heeft hij 25 kilo koolzaad, ter waarde van f 3.000, van de zolder van de boerderij gestolen. De officier van justitie eist een gevangenisstraf van 3 maanden. Het vonnis is identiek.

Schager Courant, 8 februari 1917

Op dezelfde dag staat een houtzager uit Oudkarspel terecht voor dierenmishandeling. Hij zou in Alkmaar een kat ernstig hebben getrapt. De officier van justitie eist een maand gevangenisstraf. Het vonnis luidt f 15 boete of 15 dagen hechtenis.

Schager Courant, 17 maart 1917

De echtgenote van winkelier P. Tuin uit Zuid-Scharwoude moet zich voor de rechter verantwoorden voor een economisch delict. Zij heeft een pond zeep verkocht voor 22 cent, dat is boven de door de regering vastgestelde maximumprijs van 14 cent. Haar verweer is dat zij verlies zou lijden als zij de zeep voor de regeringsprijs verkoopt, omdat haar inkoop al 19 cent is. De officier van justitie eist f 25 boete of 10 dagen hechtenis.

Ook later dat jaar moeten winkeliers uit Zuid-Scharwoude voor hetzelfde delict voor de rechter verschijnen.

Schager Courant, 3 mei 1917

Twee mannen uit Broek op Langedijk krijgen woorden met elkaar over een recht van overpad. Van woorden kwam het tot vechten, de ene man mishandelde de andere. De eis is f 100 boete of 20 dagen hechtenis.

Schager Courant, 13 september 1917

De echtgenote van kastelein De Waard uit Broek op Langedijk, die haar man kort voor de zitting heeft verlaten, moet voor de rechter verschijnen, omdat zij de huishoudster heftig zou hebben beledigd. De officier eist f 5 boete of 2 dagen hechtenis. Het vonnis is identiek.

Schager Courant, 20 september 1917

Weer een geval van belediging door een vrouw uit Broek op Langedijk. Twee vrouwen krijgen ruzie over een hondje, waarbij de een de ander ernstig beledigt.

De officier eist f 1 boete of 1 dag hechtenis.

Schager Courant, 11 oktober 1917

De Telegraaf, 20 oktober 1917

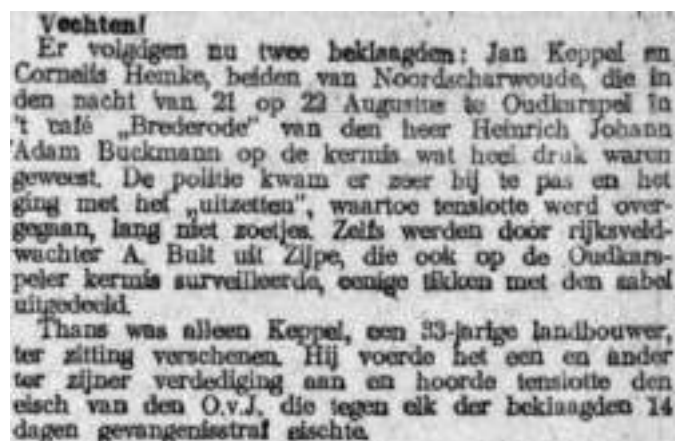
Waren het eerder oud-werknemers, nu moest ook directeur Verburg zelf voor de rechter verschijnen. Op een van zijn percelen onder Ursem heeft hij 2 ½ hectare uien geteeld, terwijl dat door een regeringsmaatregel op dat perceel niet mocht. Meerdere deskundigen voor en tegen komen aan het woord. De officier eist f 100 boete of 8 maanden hechtenis. Het vonnis luidt vrijspraak.

Schager Courant, 1 november 1917

Twee mannen uit Noord-Scharwoude zijn tijdens de kermis in Oudkarspel in café Brederode wat te druk. De politie komt er aan te pas om het tweetal het café uit te zetten. Door de rijksveldwachter zijn zelfs enkele tikken met de sabel uitgedeeld.

Slechts een van de twee verschijnt ter zitting (JM: uit zeer betrouwbare bron is mij bekend dat de andere verdachte gemobiliseerd is en dus in zijn kazerne verblijft).

De officier eist 14 dagen gevangenisstraf. Het vonnis luidt f 50 boete of 14 dagen hechtenis.

De Zuid Willemsvaart, 20 november 1917

Voor de derde maal is ingebroken in het station te Broek op Langedijk. Door het indrukken van een ruit is toegang verschaft. Een paar laden zijn opengebroken, maar de inbrekers hebben van waarde gevonden, terwijl de brandkast onaangeroerd is gebleven. Uit de bergplaats is een fiets meegenomen.

Schager Courant, 21 november 1917

Een los arbeider heeft bij rijwielhandelaar Krul uit Zuid-Scharwoude een fiets gehuurd, die hij later in Alkmaar verpandte voor f 10. Later heeft hij in Utrecht nog een fiets gestolen.

Omdat hij meer is veroordeeld, eist de officier van justitie een gevangenisstraf van 12 maanden.

Schager Courant, 1 november 1917

Een bakkersknecht uit Noord-Scharwoude loopt met anderen op een zondagavond om half twaalf op straat, als zij drie mannen tegenkomen. Er ontstaat ruzie en de

bakkersknecht steekt een van de mannen met een mes en takelt een ander toe met een stuk hout.

De officier eist 6 weken gevangenisstraf.

Schager Courant, 1 november 1917

Overige berichten

Tenslotte nog een kleine greep uit overige krantenberichten uit Langedijk uit 1917.

Ons Blad – RK Nieuwblad voor N-H, meerdere data

De RK Rijwielclub St. Nicolaas uit Noord-Scharwoude vergadert in het voorjaar meerdere malen over een fietstocht naar Amsterdam. Het is een strak georganiseerde tocht, waarbij iedere deelnemer een insigne ter herkenning krijgt en een nummer en ieder moet op zijn plek in de stoet blijven.

Schager Courant, 24 februari 1917

De doodgraver van Oudkarspel verzoekt aan de gemeente om meer salaris. B & W willen het laten zoals het is. Maar de gemeenteraad vindt dat de doodgraver na 15 jaar wel een salarisverhoging kan krijgen. Overigens leidt het bedrag nog tot discussie, uiteindelijk is men het eens om het salaris van f 100 naar f 125 te verhogen.

De Tijd, 12 april 1917

De burgemeester van Zuid-Scharwoude, J.W.C. Kroon, heeft aangegeven om voor een herbenoeming niet meer in aanmerking te komen, omdat zijn werkzaamheden als notaris steeds verder zijn toegenomen.

Schager Courant, 12 april 1917

De gemeente Broek op Langedijk en Gedeputeerde Staten van Noord-Holland steggelen over de overname van de Van der Molenbrug om deze te vervangen door een betonnen brug. De gemeente wil deze brug graag overnemen, maar Gedeputeerde Staten is niet overtuigd van de bouwkundige oplossing van de gemeente.

Schager Courant, 16 juni 1917

Bij de aanbesteding van de bouw van een post- en telegraafkantoor, door B & W van de gemeente Broek op

Langedijk, zijn de laagste inschrijvers de heren Kriller en Oud uit Alkmaar, voor de prijs van f 34.000.

Schager Courant, 10 juli 1917

De gemeenteraad van Broek op Langedijk besluit de bouw van een post- en telegraaf-kantoor op te dragen aan Kriller en Oud uit Alkmaar, voor de prijs van f 39.000. Dit is hoger dan de inschrijfprijs, maar de heren tonen aan dat zij zich hebben verrekend bij de inschrijving.

Staatscourant, 3 juli 1917

Jonkheer A.L. van Spengler is benoemd tot burgemeester van Zuid-Scharwoude.

Schager Courant, 7 juli 1917

De gemeenteraad van Oudkarspel vergadert over het aanbrengen van een tweede wijzer op het torenuurwerk. Gezien de slechte tijden besluit men deze aanschaf niet te doen.

Schager Courant, 21 augustus 1917 & 8 september 1917

De gemeenteraad van Noord-Scharwoude vergadert over de aanschaf van een grotere wijzerplaat voor het torenuurwerk. Na prijsopgave besluit de gemeenteraad een paar weken later deze aanschaf toch maar niet te doen.

Schager Courant, 25 augustus 1917

In Oudkarspel is het al eerder veelbesproken automatisch begraaf toestel eindelijk gearriveerd en in gebruik genomen.

Schager Courant, 31 oktober 1917

De Dorpsstraat bij de Mosselbrug leidt al veel langer tot veel discussie in de gemeenteraad. Steeds weer blijkt geld de belemmerende factor.

Advertenties

Een kleine greep uit advertenties van Langedijker bedrijven etc.

„Toen er oorlog was”,
Tooneerspel in 4 bedrijven van Dr. SCHERMERHORN, schrijver van
Offers, Ondergang enz.

OPENBARE UITVOERING
op WOENSDAG 7 MAART 1917,
in den Schouwburgzaal van den Heer BUCKMANN, te Oudkarspel, door
't Vrije Tooneel van Alkmaar.

Opgericht 1904, Leider, B. C. LOEVENS.

— Entree f 0.75. —

Plaatskaarten en Plaatsbespreking vanaf heden aan de zaal f 10 cent.

Na afloop VRIJ BAL.

Zaaiopening 7 uur. Aanvang 7½ uur.

Schager Courant, 3 maart 1917

Halt ! Halt !

Machinale
Zakken stopperij
á 7 cent per stuk.

Dekkleeden van Zeildoek
3 × 7 meter f 12.—.
om te dorschen
7 × 7 meter f 23.—.

Riethekken louw.

Enorm succes.
Aanbevelend,
J. MANTEL,
Langestraat, Noordscharwoude.

Schager Courant, 17 maart 1917

GAAT U TE
BRUILOFT,
komt eens kijken in het
Feestartikelen-Magazijn
„De Vroolijke Brulloftsgast”
te **OUDKARSPER.**
Beleefd aanbevelend,
C. PAARLBERG.

Schager Courant, 15 mei 1917

REGTER & DE JONG's BIOSCOOP
KOMT TE NOORD-SCHARWOUDE MET GEHEEL NIEUW
PROGRAMMA.

Schager Courant, 25 augustus 1917

Gevraagd :
Stullebouwers
voor alle soorten **KOOL-
ZAAD, PEENZAAD en WOR-
TELZAAD** voor den oogst
1919 en vervolgens.
P. SLOT D.Pz.
ZAADTEELT — ZAADHANDEL,
Broek op Langendijk.

Schager Courant, 12 september 1917

Maandag 15 October.
Ondergeteekende opent een **DIENST** op
trein 10.10 v.m. van Station **Heer-Hugowaard**
richting **Amsterdam**. Vertrek van **Oudkar-
spel** 9.10 v.m.
Aanbevelend,
G. HOOGEBOOM, Ondernemer.

Ons Blad – RK Nieuwblad voor N-H, 13 oktober 1917

Te koop: een zoo goed als nieuwe
Kookpot,
inhoud 60 liter, bij Gebr. Moeijes,
Oudkarspel.

Schager Courant, 23 oktober 1917

Jörgen Mispelblom Beyer

Gedicht Zuidscharwou

In de Otterplaat van 2016 stond een uitgebreid verhaal over de Heer van Zuid-Scharwoude en de familie Mispelblom Beyer. De ook in dat artikel genoemde nazaat van deze familie, Jörgen Mispelblom Beyer, was erg blij met de toonzetting van dit historische verhaal. Hij stuurde ons al snel een dankbetuiging en dat niet alleen. Het had hem ook geïnspireerd tot het maken van een gedicht over Zuid-Scharwoude en dat voegde hij erbij. Wij vonden dit zo leuk dat we zijn gedicht hieronder plaatsen.

*Zuidscharwou, Zuidscharwou
Ik wou ik wou, dat ik
in die achttiende eeuw leven zou
dan reed ik met mijn koets over paden
dras van klei en veen, langs trekvaart
van Schiedam via Leiden en voort
duinen, blank van top en grazige wei
door wind en kou en droogmakerij
naar Alkmaar alsmaar door
ditmaal geen gespuis of averij
toewaarts zijn Ambachts-Heerlijkheid
familiebezit uit vervolgen tijd
de paarden fier en zwart, zij draven voort*

*Zuidscharwou, Zuidscharwou,
Ik moet vaak denken aan jou
het dorp, de kerk, de molens
de schout, de dominee en het volk
zij wachten op mijn komst
het feest, de wijn, het bier en het gebraad
De reis is ver, wel twee daag gaans
Het is het waard voor man en paard

Zuidscharwou, Zuidscharwou
Ik wou dat ik hem even was
en het leven in die pruijken tijd beleven zou*

Werd Simon Groot de oudste Langedijker door zuurkool?

Er is al veel bekend over zuurkool en dat het zo gezond is om te eten.

Ook bekend is dat een actief en werkzaam leven goed is voor een mens.

Dan zou natuurlijk de combinatie zuurkool en werken de beste kans geven op een lang leven!

Als er één persoon is die daar het levende bewijs voor was, dan is dat wel Simon Groot geweest. Tenslotte woonde hij ook nog heel lang naast zuurkoolfabriek Kramer. Dan is het opeens niet meer zo gek dat Simon Groot het tot oudste Langedijker bracht in 2014.

Woonhuis vanaf december 1961 van Simon Groot, naast zuurkoolfabriek Kramer

Een leven lang in de zuurkool

Geboren op 15 januari 1912 in Heerhugowaard, maar verhuisd naar Langedijk, begon hij al op 14-jarige leeftijd in 1926 bij Kramer te werken. In zijn tijd heel gewoon, want de leerplicht was met 14 jaar afgelopen. Wat minder gewoon is dat hij zijn hele leven bij Kramer is blijven werken. Het wordt pas echt ongewoon als hij na zijn pensioen bij Kramer gewoon doorgaat.

Simon Groot in zijn jonge jaren (plaats onbekend)

De poort 's morgens openen en na werktijd tegen achten 's avonds weer afsluiten, hij vond het alleen maar leuk om erbij betrokken te blijven. Hij bleef ook de koolbladeren vegen die op het terrein lagen, want hij hield van netjes. Van de vijf generaties Kramer heeft hij alleen oprichter Gerrit Kramer (1850-1919) net niet meegemaakt. Als jongste personeelslid moest hij eerst de kool aangeven aan de 'boorders'.

De harde stronk wordt uit de kool geboord

Die mannen boorden de stronk uit de kool, de harde kern die niet geschikt is voor consumptie. Later was

hij ook jaren kuiper omdat Kramer de vaten zelf maakte, totdat de houten vaten vervangen werden door kunststof. Die werden eerst nog met de hand schoongemaakt, totdat in 1949 de eerste vatenschrobmachine kwam.

Nauwgezet hield hij ook bij als de schijven die de kool tot zuurkool snijden stomp werden. Dan stond hij ze 's avonds weer te slijpen.

Vanaf december 1961 verhuisde Simon naar de woning naast de fabriek van Kramer. Dat verhuizen ging met een schuit van Kramer maar het vroor die dag. Toen de boot vol was, bleek die intussen vastgevroren in het ijs! Ze vreesden niet op tijd bij het nieuwe 'huis' aan te komen, maar uiteindelijk lukte dat toch.

In 1966 kreeg hij wegens zijn 40-jarig dienstverband een gouden horloge, dat hij nog ruim 40 jaar (alleen in het weekend!) zou dragen!

In 1977 stopte hij officieel en was op zijn 65e met pensioen, maar bleef zoals hierboven al is genoemd altijd betrokken bij Kramer.

De oudste inwoner van Langedijk in januari 1914

En toen was op 15 januari 2014 Simon Groot op zijn 102e verjaardag opeens de oudste inwoner van Langedijk! Loco-burgemeester Beers vond dat reden genoeg om hem te bezoeken en een prachtig bloemstuk mee te brengen. Simon werd toen lichamelijk al wat minder, maar dochter Marian woonde haar hele leven al bij haar vader en paste goed op hem. Vanaf 1978 was hij namelijk al weduwnaar. De titel oudste Langedijker heeft Simon kunnen dragen tot zijn overlijden op 8 mei 2014.

Loco-burgemeester Beers in gesprek met de 102-jarige Simon Groot

Een sterk geslacht

Siem Bruin gaf nog de volgende interessante informatie door:

"Ome Simon was mijn peetoom.

Ome Simon is samen met mijn moeder, zijn zus, benaderd door het Leids Universitair Ziekenhuis om een onderzoek te doen naar "Lang leven". Hiervoor moeten nog 2 gezinsleden boven de 90 jaar zijn.

Zijn Opa, ook Simon Groot, (1834-1922) is 88 jaar geworden. Andere familieleden (ooms en tantes) uit die tijd werden 78, 91, 88, 85 en 70 jaar. De vader van ome Simon is 72 geworden. Best al wel oud voor die tijd.

Ook wij zijn door het LUMC onderzocht, maar een garantiebewijs werd niet afgegeven. Ik heb nog een trouwfoto bijgevoegd."

Op de voorrij ome Simon met Marie Groenveld. Links op de foto zijn vader en tante Grietje. Op de bovenste rij net boven ome Simon mijn moeder Catharina.

Bronnen:

Siem Bruin

Ed Dekker – Verhaal in 'Vrij' van 12 december 2009

Artikel 22 januari 2014 in Rodi Nieuws uit de regio

Redactie

Oudcarspel- Langedijker perikelen in Alkmaar

Jos Kaldenbach doet al jaren veel onderzoek en dan kom je wel eens iets tegen waarvan je denkt: daar zocht ik zelf niet naar, maar misschien is een ander blij mee.

Vandaar dat hij ons de volgende tekst stuurde:

Een aparte bron: Toen ik naar een Duitse brief zocht in het Alkmaars Oud-Archief in de Brieven- /Missivenboeken van Burgemeester en Wethouders, kwam ik in 1814 een vreemde bladzijde tegen met de volgende tekst:

No. 474 Scheepvaart Alkmaar, 31 December 1814

"De persoon van Galen Roelofs, schipper van Oudcarspel op Langedijk, heeft zich bij mij geadresseerd en geklaagd, dat hij op Vrijdag den 23e dezes maand, des avonds ten zes uren op het Zeglis alhier door Albert Sondag, schipper van uwe Gemeente, is over en in den grond gezeild geworden, en vragende daar voor Schade vergoeding.

Hoe zeer ik geloof, dat deze zaak tot de Justitie behoord, vermeen ik U. Edele hiervan kennis te moeten geven, om, ware het mogelijk, de gezegde Albert Sondag te overreden om hier omtrend met Galen Roelofs in der minne te convenereen."

Of deze ruzie tot een rechtzaak of minnelijke schikking heeft geleid, kon ik in de indexen van rechtbanken in het Haarlems Archief nog niet ontdekken

Bron:

Alkmaars Archief, inv. nr. 110.1.1.001- boek 186, Nr. 474.

Daar vond ik ook een dochter van Galen Roelofs en Neeltje Hof: Jannetje, op 12-4-1810 in Oudcarspel gereformeerd gedoopt.

En een Roelof Albertsz Zondag bij notaris Jan Schoehuizen in Alkmaar op 29-11-1845.

Een zoon?